

SZAKDOLGOZAT

Dr. Pataki Éva

Debrecen, 2009.

Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Európa jogi szakjogász szakirányú továbbképzési szak

Az előzetes döntéshozatali eljárás a magyar civilisztikai ügyek tükrében

Konzulens: Dr. Várnay Ernő

tanszékvezető, egyetemi tanár

Európa-jogi és Nemzetközi Magánjogi tanszék

Tartalomjegyzék

Az Európai Bíróság jelentősége a közösségi jog fejlődése szempontjából.....	1
A tagállami bíróságok és az Európai Közösségek Bírósága közötti együttműködés – az előzetes döntéshozatali eljárás	3
Az előzetes döntésre vonatkozó szerződéses rendelkezések.....	5
Az előzetes döntés kérésére vonatkozó bírói diszkréció.....	8
Az előzetes döntéshozatali eljárásra vonatkozó rendelkezések a magyar jogban.....	10
A bírói mérlegelés határai az előterjesztés szükségességének vizsgálata esetében.....	13
Az Európai Bíróság és magyar bíróság együttműködése.....	16
Az előzetes döntéshozatali eljárásban elbírált magyar ügyek	
A közösségi jog időbeli hatálya és az előzetes döntéshozatali hatáskör	18
I. YNOS-ügy.....	18
II. LAKÉP-ügy.....	21
III. Iparúzési adóval összefüggő ügy.....	23
Érdemben elbírált magyar ügyek.....	27
I. A regisztrációs adóval összefüggő ügy.....	27
II. Cartesio-ügy.....	39
Következtetések.....	45
Irodalomjegyzék	
Mellékletek	
Függelék	
BH 2006. 18	
BH 2006. 216	
C-290/05 és C-333/05 számú egyesített ügyekben hozott ítélet	
C-210/06 számú ügyben hozott ítélet	

Irodalomjegyzék

- Blutman László:* Előzetes döntési eljárás az Európai Bíróságon: a szükségesség feltétele.
Jogtudományi Közlöny, 1999/12 sz. 541-548. o.
- Blutman László:* EU-jog a tárgyalóteremben- Az előzetes döntéshozatal. KJK-KERSZÖV,
Budapest, 2003.
- Blutman László:* Európai Bíróság: jogértelmezés kontra jogalkalmazás? Magyar Jog,
1999/1 sz. 42-50. o
- Blutman László:* A közösségi jog időbeli hatálya és az előzetes döntéshozatali hatáskör.
Európai Jog, 2008/5. sz. 22-29. o.
- Jeney Petra:* Az Európai Bíróság előzetes döntéshozatali eljárással kapcsolatos
joggyakorlatának változása. Európai Jog, 2002/5 sz. 23-30. o.
- Osztovits András:* A nem létező acte clair tan az Európai Közösségek Bíróságának
gyakorlatában. Magyar Jog, 2004/5 sz. 292-299. o.
- Osztovits András:* Az első magyar előzetes döntéshozatali eljárás iránti kérelem. Európai
Jog, 2004/5 sz. 16-21. o.
- Osztovits András:* Az Európai Közösségek Bírósága előzetes döntéshozatali eljárásának
hatása a magyar polgári eljárásjogra. Európai Jog, 2003/2 sz. 34-41. o.
- Várnay Ernő:* Az ACTE CLAIR-tan és a CILFIT-feltételek, avagy az előzetes
döntéshozatalra irányuló előterjesztési kötelezettség korlátozott korlátozása.
Magyar Jog, 2005/2 sz. 95-108. o.

AZ ELŐZETES DÖNTÉSHOZATALI ELJÁRÁS A MAGYAR CIVILISZTIKAI ÜGYEK TÜKRÉBEN

Az Európai Bíróság jelentősége a közösségi jog fejlődése szempontjából

Az Európai Bíróság központi szerepet játszik a közösségi jog értelmezésében és továbbfejlesztésében. A közösségi jog őreként és impulzusadójaként meghatározó jelentősége van. Jogalkotó tevékenysége hasonló az Egyesült Államok Legfelsőbb Bíróságáéhoz.

Milyen társadalmi és jogi tényezők magyarázhatták alapításának kezdetétől az Európai Bíróság kiemelkedő helyzetét a közösségi jog alkalmazása és továbbfejlesztése során?

- A Közösség elsődleges joga, tehát mindenekelőtt az EGK Szerződés, mint az EK- Szerződés elődje, igen sok hézagot tartalmazott. Az 1958-ben elfogadott EGK Szerződés alapjául még a korlátozott, egyenként felsorolt hatáskörű, tisztán gazdasági közösség jogrendjének koncepciója szolgált. Az olyan alapvető kérdéseket, mint pl: a közösségi jog és a nemzeti jog viszonya, az alapító szerződések csak töredékesen szabályozták. A tevékenységét 1952-ben megkezdő Európai Bíróság (mint a Montánunió szerve) azonban a peres feleknek nem tagadhatta meg a jogvédelmet azzal az érveléssel, hogy az alapító szerződések nem adnak választ a döntés szempontjából jelentős jogi kérdésre. Ugyanis a politikusok és hatóságok elkerülhették a döntéshozatalt, vagy „kiváráásra” játszhattak, a bíróságoknak azonban ítéletet kellett hozniuk. A Code civiltől (1804) származtatva ugyanis megállapítható volt az a jogelv, amely megtiltja a bírói jogvédelem megtagadását. („deni de justice”)

Az EK-Szerződés 220. cikke szerint az Európai Bíróság és az elsőfokú Bíróság biztosítják a jog tiszteletben tartását az EK-szerződés értelmezése és alkalmazása

során. Ez a megfogalmazás tehát nem korlátozza a Bíróság ellenőrző funkcióját az írott elsődleges jog pusztá betartására, hanem bővíti azt a korábban kontúrok nélküli, de dinamikus jogképződmény, a közösségi jog fejlesztésével.

- Az EK-Szerződés 220. cikke ugyanis egyenesen felszólítja a Bíróságot, hogy az elsődleges EK jog teleologikus (célirányos) és kiegészítő értelmezésével új jogelveket alakítson ki.
- Az 50-es években született alapító szerződések a Bíróságot tudatosan a Bizottság és a Tanács által gyakorolt hatalmas végrehajtó hatalom igazságszolgáltatási ellensúlyaként hozták létre. Ez a hatalommegosztás elvének megfelelő ellenőrző funkció szükséges is volt, mert a gyűlés (később a Parlament) alig rendelkezett ellenőrző jogokkal a két végrehajtó szervvel szemben. Az EGK Szerződés későbbi módosításai azonban részben megszüntették a parlamenti ellenőrző funkciónak ezt a hiányát.
- Ezen kívül az Európai Bíróság több ítéletében kifogásolta a közösségi szervek tétlenségét a belső piac megvalósításánál, pl. a szabad áruforgalommal, vagy a közlekedési piac vontatott liberalizációjával kapcsolatban.
- Az elmúlt 50 évben az Európai Bíróság az alapító szerződések hézagos és töredékes jogából egy, az írott szerződésjogból és az íratlan bírói szokásjogból álló szinte zárt rendszert hozott létre. Függetlensége (EKSZ 223. cikk I.) lehetővé teszi számára, hogy a politikai mindennapokban nagyobb súlyt helyezzen a közösségi érdekekre, mint amennyire ezt a többi közösségi szerv megteheti. Joggal mondható el, hogy az Európai Bíróság egyfajta póttörvényhozássá fejlődött – bírói alkotta jog - amely mérvadóan viszi előbbre a közösségi jog egységes alkalmazását a tagállamokban.

Ezt a több mint 50 éves joganyagot „örökölte” meg a magyar bírói kar hazánk 2004.

évi csatlakozásával; nyilvánvalóan azzal a feltételezéssel, hogy a magyar

jogalkalmazók a közösségi jog jogforrásaival, az értelmezési, alkalmazási alapvető jogértelmezéssel tisztában vannak (elég ha csak utalunk mindarra az alapelvekre – a teljesség igénye nélkül – amiket az Európai Bíróság az elmúlt évtizedek alatt kidolgozott: a közösségi jog közvetlen hatályának és elődlegességének elve, hatékony érvényesülésének elve, „acte-clair doktrína” stb.) Az EK Szerződés 234. cikke szerinti előzetes döntéshozatali eljárás az egyetlen intézményesített közösségi jogi eszköz, aminek segítségével a nemzeti bíróságok kapcsolatot tarthatnak az Európai Bírósággal, amelynek segítségével a luxemburgi testület visszajelzéseket kap a nemzeti bíróságoktól a közösségi jog alkalmazása során.

A TAGÁLLAMI BÍRÓSÁGOK ÉS AZ EURÓPAI KÖZÖSSÉGEK BÍRÓSÁGA KÖZÖTTI EGYÜTTMŰKÖDÉS – AZ ELŐZETES DÖNTÉSHOZATALI ELJÁRÁS

Az Európai Unió keretein belül az uniós és közösségi jog alkalmazásával felhatalmazott nemzeti bíróságok, amennyiben úgy ítélik meg, hogy az előttük lévő ügy a közösségi jog vagy uniós jog érvényességével és értelmezésével kapcsolatos problémát vett fel, kérdést utalhatnak az Európai Bírósághoz, amely előzetes döntés keretében azt megválaszolja. Ezt követően a nemzeti bíróság az Európai Bíróság értelmezése tükrében hozza meg ítéletét az alapeljárásban.

Az eljárás lényege tehát akként ragadható meg, hogy míg az Európai Bíróság feladata a jogkérdések megválaszolása, amelynek elősegítése érdekében a nemzeti bíróságoknak megfelelő tájékoztatást kell nyújtaniuk, az Európai Bíróság értelmezésének gyakorlati alkalmazása, azaz az ügy végleges eldöntése a nemzeti bíróságok feladata marad.

Az előzetes döntéshozatali eljárás elsődleges **célja** tehát, hogy a közösségi jogot minden tagállam bírósága egységesen értelmezze és alkalmazza annak érdekében,

hogy ezáltal az gyakorlatilag is közös jog maradjon és a jogbizonytalanságok megszűnjenek.

Mindebből szervesen következik ennek a jogintézménynek a másik célja is, ami az egyének bírói jogvédelmének javításaként foglalható össze. Abban az esetben ugyanis, ha a nemzeti bíróságok előtti jogvitákban a belső jog és a közvetlen hatályú közösségi jog összevetése merül fel és így közvetve, vagy közvetlenül a közösségi jogszabály értelmezése válik vitássá, az adott tagállami bíróság az Európai Bírósághoz fordulhat előzetes döntésért. Ezáltal tud hozzájárulni a luxemburgi Bíróság ezen jogintézmény keretei között a közösségi jog egységes értelmezése feletti „örködéssel”, a közösségi jogból az egyéneket megillető jogosultságok teljes terjedelmének érvényesüléséhez.

Az előzetes döntési eljárás leginkább a többi közösségi jogi alkotmányos alapelvvel összefüggésben értelmezhető. A tagállamok nemzeti bíróságai ugyanis kötelesek a közösségi jogot alkalmazni. Ez a kötelezettség több forrásból származik; először is abból, hogy a tagállamok az alapító szerződéseket belső joguk részévé tették, a közösségi jogszabályok pedig vagy közvetlenül a nemzeti belső jogrend részeivé válnak, vagy azokat tagállami jogszabályi formában kell átültetni a hazai jogrendbe. Így a tagállami bíróságok ezeket a jogszabályokat, mint a belső jogrend részeit kötelesek alkalmazni. A közösségi jogi szabályok belső jogi helyét és alkalmazhatóságát a közvetlen alkalmazhatóság és közvetlen hatály doktrínája rendezi.

A nemzeti bíróságok közösségi jog alkalmazására vonatkozó kötelezettsége másrésztől magából az Európai Közösséget létrehozó Szerződés (EKG) 234. cikkéből is levezethető. Ugyanis e cikk szóhasználatából egyértelmű, hogy a nemzeti bíróságok az előttük folyó ügyekben közösségi jogi értelmezési problémákkal szembesülhetnek, így a közösségi jog a nemzeti jogalkalmazó szervek által történő alkalmazását adottnak veszi.

Harmadrészt pedig az EK-Szerződés 10. cikkében megfogalmazott „hűség klauzula” alapján a tagállamok, ideértve természetesen a tagállamok törvényhozó,

igazságszolgáltatási és végrehajtási szerveit, kötelesek minden általános és egyedi intézkedést meghozni a szerződésben foglalt kötelezettségek teljesítésének biztosítása céljából. Ez az általános tétel a nemzeti bíróságok esetében a közösségi jog teljes körű, feltétlen alkalmazását jelenti.

A közösségi jog alkalmazása tehát nem kijelölt tagállami bíróságok, vagy az Európai Bíróság, hanem valamennyi tagállami bíróság feladata.

A közösségi jog egységes értelmezését és alkalmazását az előzetes döntés szavatolja úgy, hogy az Európai Bíróság számára értelmezési monopóliumot biztosít.

Az előzetes döntés emellett a közösségi jogból eredő jogosultságok szempontjából az egyéni jogérvényesítés eszköze is lett. Mivel az egyének a közvetlen hatály elve alapján a közösségi jogból eredő jogaikat nemzeti bíróságaik előtt érvényesíthetik, az ezzel kapcsolatos értelmezési kérdések helyben, a nemzeti bíróság szintjén megoldhatóak úgy, hogy a nemzeti bíróság kérdést utal az Európai Bírósághoz. Tehát a peres feleknek nem kell a belső jogi jogorvoslatokat kimeríteniük, hogy végül a nemzetközi fórum – jelen esetben az Európai Bíróság – döntsön az ügyükben, amelynek nehézségei, költségvonzata és lassúsága miatt más nemzetközi bírói fórumokkal kapcsolatosan közismert. Ezzel szemben a közösségi jog terén felvetődött kérdést a nemzeti bíróság közvetlenül az Európai Bírósághoz utalja az előzetes döntés mechanizmusán keresztül, ezáltal az előzetes döntési eljárás teszi lehetővé a közösségi jog egységes alkalmazását, amely de facto biztosítja a közösségi jog elsőbbségét.

AZ ELŐZETES DÖNTÉSRE VONATKOZÓ SZERZŐDÉSES RENDELKEZÉSEK

Az előzetes döntési eljárásról párhuzamosan több alapszerződésbeli rendelkezés és az Európai Közösség és a tagállamok által kötött nemzetközi egyezmény rendelkezik. Mindezek közül kétségtelenül az EK-Szerződés 234. cikke a legfontosabb. Tekintettel arra, hogy az előzetes döntésre irányuló megkeresések

döntő többségükben az EK-Szerződés 234. cikkén alapulnak, az eljárással kapcsolatos joggyakorlat is gyakorlatilag ehhez a szerződéses cikkhez kötődik.

Az EK-Szerződés 234. cikke a következőket rendeli:

A Bíróság hatáskörrel rendelkezik előzetes döntés meghozatalára a következő kérdésekben:

- a) e szerződés értelmezése;
- b) a közösség intézményeinek és az EKB (Európai Központi Bank) jogi aktusainak érvényessége és értelmezése;
- c) a Tanács jogi aktusa által létrehozott szervek alapokmányának értelmezése, ha az alapokmány így rendelkezik.

Ha egy tagállam bírósága előtt ilyen kérdés merül fel, és ez a bíróság úgy ítéli meg, hogy ítélete meghozatalához szükség van a kérdés eldöntésére, kérheti a bíróságot, hogy hozzon ebben a kérdésben döntést.

Ha egy tagállam olyan bírósága előtt folyamatban lévő ügyben merül fel ilyen kérdés, amelynek határozatai ellen a nemzeti jog értelmében nincs jogorvoslati lehetőség, e bíróság köteles a Bírósághoz fordulni.

Az Európai Bíróság saját gyakorlatot alakított ki, hogy melyek azok a bíróságok és bírói testületek, amelyek az előzetes döntés keretében kérdést utalhatnak hozzá. Ez a megközelítés ugyanis nem szükségszerűen egyezik a tagállam belső joga értelmében bíróságnak minősülő igazságszolgáltatást végző szervek körével.

Az Európai Bíróság egy egyedi határozatában (**C-54/96.**) - Dorsch Consult esetben - foglalta össze mindazokat a tényezőket, amelyeket figyelembe vesz annak meghatározásakor, hogy a kérdést utaló testületek az előzetes döntés céljából bíróságnak, vagy bírói szervnek minősülnek-e.

Ezek a szempontok a következők:

- a testületet jogszabály hozza létre;
- állandó jelleggel működjön, és független legyen;
- igazságszolgáltatási feladatok ellátására legyen felhatalmazva;
- az inter partes, tehát kontradiktórius eljárásban rendes bíróságok eljárásában alkalmazandó szabályok kötelezzék;
- a felek tekintetében kötelező joghatósággal rendelkezzen, és döntése a felekre nézve kötelező hatályú legyen;
- a testületet a fennálló jogszabályok kötelezzék.

Ezen értelmezési szempontok kidolgozásának az volt a nyilvánvaló oka, hogy az EK-Szerződés 234. cikk (2) és (3) bekezdésében használt tagállami bíróság kifejezést egyetlen közösségi jogszabály sem határozza meg pontosan, és az egyes országok nemzeti jogrendszerük alapján nem feltétlenül ugyanazokat a szerveket értik alatta.

Az Európai Bíróság joggyakorlata egységes abban a tekintetben, hogy minden olyan jogalkalmazó szervet, ami saját nemzeti jogalapján bíróságnak minősül, azt az előterjesztésre jogosultnak tekinti az EK-Szerződés 234. cikke alapján.

Az értelmezési nehézségek azoknál az intézményeknél kezdődtek, amelyeknek megítélése az adott tagállam joga alapján is kétséges, tekintettel arra, hogy azok köztes területen helyezkednek el, nevezetesen közigazgatási és igazságszolgáltatási feladatokat is ellátnak. A választottbíróság talán az egyetlen olyan bírói fórum, amelyet az Európai Bíróság következetesen kizár az előzetes döntést kérő testületek köréből.

AZ ELŐZETES DÖNTÉS KÉRÉSÉRE VONATKOZÓ BÍRÓI DISZKRÉCIÓ

A 234. cikk (2) és (3) bekezdése különbséget tesz a tagállami bíróságok között aszerint, hogy olyan bíróság jár-e el a közösségi jogi kérdés eldöntését felvető ügyben, amelyiknek döntése után van további jogorvoslatra lehetőség vagy sem.

Míg az előbbi esetben az eljáró bíróság belátásán múlik, hogy intéz-e kérdést az Európai Bírósághoz, az utóbbi esetben a perbíróság köteles az Európai Bírósághoz fordulni azoknak a közösségi jogi kérdéseknek az eldöntése céljából, amelyek az ítélet meghozatal szempontjából szükségesek.

A nemzeti bíróságok az utalás tekintetében élvezett diszkréciójának elemei tehát:

- szükséges- e kérdést utalni a tagállami bíróság előtt lévő ügy elbírálásához;
- a feltett kérdések mennyiben relevánsak az adott ügy elbírálása tekintetében;
- melyek azok a tényezők, amelyek a nemzeti bíróságot kérdés utalására vezették.

A nemzeti bíróság tehát bármilyen típusú – polgári, büntető, közigazgatási – eljárás bármely szakaszában megkeresheti az Európai Bíróságot. A nemzeti bíróságnak mindössze arról kell számot adni, hogy az előzetes döntést az előtte folyó, azaz a még jogerősen le nem zárt vagy meg nem szüntetett eljárás során kéri.

Noha a nemzeti bíróság egyedül dönt arról, hogy az előtte lévő ügy elbírálásához szüksége van-e az Európai Bíróság segítségére, semmi sem akadályozza meg abban, hogy a felek álláspontját is figyelembe vegye. A felek ugyan kérelmezhetik, hogy a nemzeti bíróság utaljon kérdést, de ez semmilyen szempontból sem kötelezi a tagállami bíróságot, hiszen a bíróság maga dönt arról, hogy szüksége van-e a jogértelmezésre vagy sem. A nemzeti bíróság legfontosabb feladata tehát, hogy az Európai Bíróságot tájékoztassa az ügy minden olyan jogi és ténybeli vonatkozásáról, amely a közösségi jog értelmezése szempontjából lényeges lehet. A nemzeti bíróság kizárólagos hatásköre eldönteni, hogy mikor és hogyan gyűjti össze az ügy eldöntéséhez szükséges tényeket, azonosítani a nemzeti jognak az ügy szempontjából releváns rendelkezéseit és azok tartalmát, valamint eloszlatni minden kételet a tekintetben, hogy az adott ügyben hatáskörrel rendelkeznek.

Az Európai Bíróság több ízben utalt arra, hogy bár a nemzeti bíróságok teljes diszkréciót élveznek abban, hogy az eljárás mely szakaszában utalnak kérdést, ezzel együtt is ésszerű, ha bevárják, míg az összes ténybeli és jogi kérdést azonosítani lehet. Ugyanis az Európai Bíróság különösen nagy hangsúlyt helyez a jogi kontextus, és a tények pontos feltárására, mert csak ezek pontos ismeretében tud a nemzeti bíróságok számára tényleges eligazítást nyújtó értelmezést adni.

A nemzeti bíróságok utalási szabadságát az sem korlátozza, ha a Bíróság egy hasonló ügyben már hozott döntést. Ezzel párhuzamosan nyilvánvalóan felmerülhet az Európai Bíróság joggyakorlata irányadó jellegének kérdése is.

A nemzeti bíróságot az sem korlátozza, hogy az előtte lévő eljárás későbbi szakaszában további kérdéseket is feltehet az Európai Bírósághoz, kérheti a korábbi kérdésre már adott válasz értelmezését is, azonban a további kérdéseivel nem vitathatja az Európai Bíróság döntését.

A bírói szerepfelfogással kapcsolatos további problémát jelenthet az, hogy köteles-e az eljáró bíróság saját kezdeményezéséből megfontolás tárgyává tenni mindazokat a közösségi jogi kérdéseket, amelyekre a felek az alapeljárásban nem hivatkoztak.

Az Európai Bíróság egy eseti döntésében (C-83/78.) kimondta ugyanis, hogy amennyiben azt a nemzeti jog lehetővé teszi a belső jogi ügyekben, úgy a nemzeti bíróság számára a közösségi jogot érintő ügyekben is nyitva áll annak a lehetősége, hogy saját kezdeményezéséből kitanítási kötelezettsége körében, a felek által nem érintett közösségi jogi kérdésekkel foglalkozzon. A közösségi jog azonban ezt nem követeli meg a nemzeti bíróságtól.

AZ ELŐZETES DÖNTÉSHOZATALI ELJÁRÁSRA VONATKOZÓ RENDELKEZÉSEK A MAGYAR JOGBAN

Az előzetes döntés hazai jogszabályi hátterét a Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény, a nemzetközi magánjogról szóló 1979. évi 13. törvényerejű rendelet, és a büntető eljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény módosításáról szóló 2003. évi XXX. törvény teremtette meg.

Tekintettel arra, hogy polgári ügyekkel foglalkozom, ezért kizárólag a polgári eljárásjogi rendelkezéseket ismertetem, s a hazai ügyekből is kizárólag a polgári, közigazgatási típusú eseteket vizsgálom.

A 2003. évi XXX. törvény alapján a Pp. az alábbi rendelkezésekkel egészül ki 2004. május 1-jét követően:

- Az Európai Bíróság előzetes döntéshozatali eljárásának kezdeményezése.

155/A.§ (1) A bíróság az Európai Bíróság előzetes döntéshozatali eljárását az Európai Közösséget létrehozó Szerződésben foglalt szabályok szerint kezdeményezheti.

(2) Az Európai Bíróság előzetes döntéshozatali eljárásának kezdeményezéséről a bíróság végzéssel határoz, egyidejűleg a per tárgyalását felfüggeszti. A bíróság a végzésben meghatározza azt a kérdést, amely az Európai Bíróság előzetes döntését igényli, valamint – a felvett kérdés megválaszolásához szükséges mértékben – ismerteti a tényállást és az érintett magyar jogszabályokat. A bíróság végzését az Európai Bíróság számára való kézbesítésével egyidejűleg tájékoztatásul megküldi az Igazságügyi Minisztérium részére is.

(3) Az előzetes döntéshozatali eljárást kezdeményező végzés ellen külön fellebbezésnek van helye. Az előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezésére irányuló kérelem elutasítása ellen külön fellebbezésnek nincs helye.

249/A § A másodfokú eljárásban az előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezésére (155/A §) irányuló kérelem elutasítása ellen is külön fellebbezésnek van helye.

A Pp. módosításával kapcsolatban a **miniszteri indokolás** kifejti, hogy „az előzetes döntés a perbeli jogkérdést tisztázza, a per elbírálásában alkalmazandó jog értelmezését végzi el az Európai Bíróság, vagyis nem ténykérdésre irányuló bizonyítási cselekményről van szó. Az előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezése a közösségi jog alapján kizárólag az eljáró bíróság joga, illetve kötelessége. A felek – a polgári per természetéből adódóan – természetesen erre nézve indítványt tehetnek, a bíróság azonban a felek indítványához nincs kötve; másfelől a bíróság indítvány hiányában is, azaz hivatalból kezdeményezheti az előzetes döntést, ha az, szükséges. ...a polgári perekben az első fokú eljárásban csak az előzetes döntési eljárást elrendelő végzés elleni fellebbezés lehetőségét biztosítja. Ezt az indokolja, hogy kiszűrhetők legyenek az indokolatlan, vagy rosszul fogalmazott, az ügy elbírálása szempontjából közömbös, hasznot nem hajtó kérdésfeltevések. A fellebbezés elbírálása idővesztés, de nem vesz igénybe hosszú időt, ezzel szemben egy fölösleges utalás két évvel hátráltatja a per érdemi befejezését. A fellebbezési jog szempontjából nincs jelentősége annak, hogy a bíróság saját kezdeményezésből vagy valamelyik fél indítványa alapján hozta határozatát.

Ezzel szemben a feleknek az Európai Bíróság előzetes döntéshozatali eljárásának kezdeményezésére irányuló indítványát elutasító végzés ellen a külön fellebbezés lehetőségét a tervezet a polgári perekben az első fokú eljárásban kizárja. E megoldás egyrészt illeszkedik a Pp. általános megközelítéséhez; másrészt e döntés felelőssége az eljáró bíróságnak és az az érdemi határozat elleni fellebbezésben vitatható. Ha az érdemi határozat elleni fellebbezést elbíráló bíróság álláspontja szerint az Európai Bíróság megkeresése indokolt lett volna, a másodfokú bíróság maga is dönthet a megkeresésről, vagy – ha az szükséges – az első fokon eljáró bíróságot új eljárás lefolytatására és újabb határozathozatalára kötelezheti.

Ugyanakkor a jogszabály a másodfokú eljárásokra nézve eltérően rendelkezik:

a beiktatandó 249/A § szerint a másodfokú eljárásban az előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezésére irányuló kérelem elutasítása ellen is külön fellebbezésnek

van helye. E szabály azért szükséges, mert a másodfokú érdemi döntés ellen már nincs olyan rendes jogorvoslat, amelynek keretében vitatható lenne a kezdeményezés szükségessége. A felülvizsgálat lehetősége ugyanis erősen korlátozott, a kezdeményezés jogsértő elmulasztása önmagában nem ad okot a jogerős ítélet felülvizsgálatára. Ugyanakkor a Pp.233/A § alapján a főszabály szerint a másodfokú eljárásban hozott végzés csak akkor fellebbezhető meg, ha az adott végzéstípus ellen az első fokú eljárás szabály szerint is fellebbezésnek lenne helye. Mivel ezt a tervezet a 155/A §-ában kizárja, a másodfokú eljárásban ezt a kivételt külön meg kell említeni.

Végül megjegyzendő, hogy az előzetes döntés kezdeményező végzés ellen külön fellebbezésnek van helye akkor is, ha azt a másodfokú eljárásban hozták, tekintettel a 155/A, és a 233/A §-okra. A fellebbezést a Legfelsőbb Bíróság bírálja el, ha másodfokon az ítéletábla járt el.”

A miniszteri indokolás az előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezésére jogosult egyéb szervekkel kapcsolatban megállapítja, hogy „ a magyar jogrendszerben is léteznek a bíróságokon túl olyan szervek, amelyek a 234. cikk szerinti fórumnak minősülhetnek, és így az Európai Bírósághoz kérdést utalhatnak ilyennek minősülhet a Közbeszerzési Döntőbizottság és a Hírközlési Döntőbizottság.

A BÍRÓI MÉRLEGELÉS HATÁRAI AZ ELŐTERJESZTÉS SZÜKSÉGESSÉGÉNEK VIZSGÁLATA ESETÉBEN

Az EK-Szerződés 234. cikkének (2) bekezdése az eljáró nemzeti bíró belátására bízta, hogy az előtte folyamatban lévő ügy eldöntése érdekében szükséges-e a kérdéses közösségi jogszabály előzetes értelmezése, vagy az érvényességének vizsgálata. A jogszabály nem határozza meg ennek tárgyi feltételeit, így a bíró mérlegelésén múlik, hogy melyik konkrét ügyben, illetve az eljárás mely szakaszában él ezzel a lehetőséggel.

A 234. cikk egyúttal azonban az Európai Bíróság hatáskörét is megállapítja az előzetes döntéshozatali eljárással kapcsolatban. A tagállami, illetve a luxemburgi Bíróság hatásköreinek egymáshoz való viszonya igen fontos gyakorlati kérdéseket vet fel.

A felelősség egyértelműen a nemzeti bírót terheli nemcsak annak mérlegelésében, hogy ügydöntő határozata meghozatalához szükséges-e a luxemburgi Bíróság megkeresése, hanem abban is, hogy az előtte folyamatban lévő per mely szakaszában teszi ezt meg.

A nemzeti bírónak az előterjesztés szükségessége kapcsán való mérlegelés jogosultságának terjedelmét illetően felmerülhet az a további kérdés is, hogy azt tagállami eljárásjogi szabály bármilyen formában korlátozhatja-e. A gyakorlatban nyilvánvalóan ez úgy fordulhat elő, hogy egy tagállami felsőbb bíróság jogi minősítése köti- e az alsóbb fokú bíróságot. Ezt a problémát vizsgálva az Európai Bíróság arra a következtetésre jutott, hogy a nemzeti bírók korlátlan előterjesztési jogosultsággal rendelkeznek, amennyiben arra a meggyőződésre jutnak, hogy az előttük folyamatban lévő jogvita közösségi jogi szabályok értelmezését, vagy érvényességük vizsgálatát veti fel, amiről ezeknek a bíróságoknak a konkrét ügyben dönteniük kell. Így jutott arra az eredményre az Európai Bíróság, hogy egy olyan nemzeti jogszabály, ami alapján a nem végső fokon eljáró tagállami bíróságok a fellebbviteli bíróság jogi minősítéséhez kötve vannak, nem zárja ki a nem végső fokon eljáró bíróságok jogát arra, hogy olyan, közösségi jogszabályokkal kapcsolatos kérdéseket terjesszenek elő a luxemburgi Bíróságnak, amik ezekre a jogi minősítésekre vonatkoznak.

Amennyiben a nem végső fokon eljáró bíróságok ezekhez kötve lennének, anélkül hogy a luxemburgi Bíróságot megkereshetnék, úgy annak az előzetes döntésre vonatkozó hatásköre, csakúgy mint a közösségi jog alkalmazása a tagállami bíróságok különböző szintjein korlátozva lenne.

Ezen értelmezésnek nyilvánvalóan az a legfontosabb következménye, hogy az alsó fokú bíróságok eltérhetnek a fellebbviteli tanácsok jogi értelmezésétől. Ezt azonban csak és kizárólag abban az esetben tehetik meg, ha előzetes döntésért folyamodnak az Európai Bírósághoz és az a vonatkozó közösségi jogszabály eltérő értelmezésére jut, mint a tagállami fellebbviteli bíróság. Ugyanis az előzetes döntés minden esetben köti az alapeljárásban érintett összes bírói fórumot.

A 2003. évi XXX. törvény legnagyobb gyakorlati lehetősége, hogy megteremtí a polgári perekben az előzetes döntéshozatali eljárást kezdeményező végzésekkel szembeni közvetlen fellebbezés lehetőségét.

Ezen túlmenően – egyedüli tagállamként – a Pp.249/A § alapján a másodfokú eljárásokban az előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezésére irányuló kérelem elutasítása ellen is külön fellebbezést enged.

Ezen törvényalkotói módosítások talán több új kérdést vethetnek fel, mint amennyit megválaszoltak. Ugyanis nem tisztázta pl. a peres felek fellebbezésének irányultságát, nevezetesen, hogy fellebbezésük csak arra vonatkozhat-e, hogy egyáltalán ne legyen előzetes döntéshozatali eljárás az ügyükben, azaz szükségtelen azt kezdeményezni, vagy irányulhat-e esetleg a végzésben megfogalmazott kérdések tartalmára, ebben a körben esetlegesen indítványozhatják-e újabb kérdések feltételét is, vagy a fellebbezés kizárólag a tárgyalás felfüggesztésére irányulhat, nem érintve az előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezését.

Az előzetes döntéshozatali eljárást kezdeményező végzések elleni fellebbezés elbírálásakor irányadó szempontokat a Legfelsőbb Bíróság legelőször egy Szegedi Ítéltábla előzetes döntéshozatali eljárást kezdeményező végzés ellen benyújtott fellebbezéssel kapcsolatosan vizsgálta, amelyet közzétett a BH.2006. évi 216. számú jogesetében.

A Legfelsőbb Bíróság a Szegedi Ítéltábla végzését megváltoztatta és az Európai Bíróság előzetes döntéshozatali eljárásának kezdeményezését, valamint a per tárgyalásának felfüggesztését mellőzte.

Az LB végzése indokolásában lényegében egyesével vizsgálva, érdemben megválaszolta a kezdeményező Szegedi Ítéltábla által az Európai Bíróságnak feltett kérdéseket, és arra a végkövetkeztetésre jutott, hogy nem szükséges a konkrét ügyben a Luxemburgi Bíróság megkeresése.

Az LB ugyanakkor az indokai között hivatkozott arra is, hogy az előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezésének azért nincs helye, mert a felperes az általa megfogalmazottak szerint ténylegesen nem a közösségi jog értelmezését kérte, hanem annak megállapítását, hogy az irányadó magyar jog nem felel meg a közösségi jog által védett alapelvnek. A nemzeti jog értelmezése azonban nem az Európai Bíróság, hanem a nemzeti bíróságok hatáskörébe tartozik. Ez a végkövetkeztetése önmagában nem lehet helytálló, hiszen nem egyeztethető össze az előzetes döntéshozatali eljárás céljával, az Európai Bíróság hatáskörével, mivel az Európai Bíróságot hatalmazza fel kizárólag az EK-Szerződés 234. cikke ezen indítványok érdemi elbírálására.

Tény, hogy az Európai Bíróság az EK-Szerződés 234. cikk szerinti előzetes döntéshozatali eljárás végén hozott ítéletében nem mondhatja ki az adott nemzeti közösségi jogi normáról, hogy az közösségi jogszabályba ütközik, hiszen az (1) bekezdés alapján a hatásköre csak az elsődleges és másodlagos közösségi jog értelmezésére és a másodlagos közösségi jog érvényességének vizsgálatára terjed ki. Ugyanakkor tény az is, hogy a nemzeti bíróságoktól érkező előzetes döntéshozatali eljárások iránti megkeresések döntő többsége egyértelműen egy adott nemzeti szabályozás és a vonatkozó közösségi szabályozás közti esetleges ellentét feloldására irányul.

Az Európai Bíróságnak az előzetes döntéshozatali eljárással kapcsolatos joggyakorlatát figyelve sokkal inkább elmondható, hogy hatékonyan segítséget kíván nyújtani a megkereső nemzeti bíróságnak akként, hogy gyakran át is

fogalmazza annak kérdéseit. Hatáskörének hiányát pedig csak abban az esetben állapítja meg, és küldi vissza érdemi vizsgálat nélkül a megkeresést, ha egyértelműen nincs összefüggés a közösségi jog értelmezése és az alapeljárás tárgya és annak körülményei között. Ebből következően a magyar bírósági joggyakorlatnak nem szabad odáig fejlődnie, hogy szigorúbb „szűrőt” alkalmazzon az Európai Bíróságnál, és a tagállami bíróságoknak az EK-Szerződés 234. cikk (2) bekezdésén, azaz elsődleges közösségi jogforráson alapuló azon alapvető jogosultságát, hogy az Európai Bírósághoz fordulhassanak jogértelmezésért, azt ellehetetlenítse.

AZ EURÓPAI BÍRÓSÁG ÉS A MAGYAR BÍRÓSÁG EGYÜTTMŰKÖDÉSE

Tekintve, hogy az Európai Unió nem csupán gazdasági és politikai tömörülés, hanem ezen túlmenően jogközösség is, amely jogközösség különlegessége az, hogy az egység elérésének kiemelten fontos eszköze a közös jogrend. Mégpedig egy olyan egyedülálló jogrendszer, amely eltérést mutat a hagyományos nemzetközi jogtól és a tagállamok belső nemzeti jogrendjétől egyaránt.

A magyar bírói karnak a csatlakozási folyamatot végig jellemző azon törekvése volt, hogy az Európai Unió intézményei mellett leginkább annak sajátos jogrendszerét, azon belül is kiemelten a bírói gyakorlatát minél alaposan megismerje.

A csatlakozási folyamat eredményeképpen hazánknak az Európai Unióhoz történő csatlakozásával ekként a magyar bíróságokra is jelentős kötelezettségek hárultak, hiszen hazánk bíróságai az unió bíróságaivá váltak és egy merőben új jogrendet kellett alkalmazniuk a nemzeti jogot megelőzve.

A csatlakozási folyamat végére a hazai magyar jogi szabályozás szerint az előzetes döntéshozatali eljárásra vonatkozó eljárási szabályok ismeretében az EK-Szerződés 234. cikkében közöltek alapján egy tagállami bíró csak azt az utat járhatja egy-egy közösségi jogi rendelkezés kapcsán, hogy az Európai Bíróság együttműködését keresi a döntéshozatali eljárás keretében, mint a közösségi jog hiteles értelmezőjének a döntésére támaszkodva. Mára már nyilvánvalóan a bírói jogtudat része, hogy az előzetes döntéshozatal kezdeményezésének joga, illetve kötelezettsége nem a belső jog, hanem a közösségi jogszabályok alapján áll fenn, ennél fogva a Pp.-nek a hivatalból is ártó főszabályként tiltó rendelkezését félretéve, jellemzően erre irányuló kérelem nélkül élnek ezzel a lehetőséggel nemzeti bírónk, ritkábbak a fél által indítványozott megkeresések.

A magyar bíróságok által felterjesztett ügyekről a bárki számára interneten hozzáférhető adatokon túlmenően tájékoztatást kértem Dr. Fehér Miklós Zoltántól, aki az IRM Európai Unió Jogi Főosztály munkatársa (a Magyar Bírőképző Akadémián előadást tartott a magyar előzetes döntéshozatali ügyekről). Készséggel hozzáférhetővé tette számomra az eddigi befejezett ügyek típusait tematizálva.

A regisztrációs adó Bírósági eljárása jelen szakképzés időszaka alatt folyamatban volt. A meghozott érdemi ítéletet részletesen értékeltük Dr. Papp Mónika egyetemi oktatóval konzultációs keretek között. A befejezetett ügyet – a teljes iratanyag birtokában - Dr. Orosz Árpád legfelsőbb bírósági bíró áttanulmányozta, akivel a bíróképzés több kurzusán személyesen találkoztam. Hasznos megállapításait, észrevételeit a dolgozatomban rögzítettem.

ELSŐKÉNT A MAGYAR BÍRÓSÁGOK ÁLTAL KEZDEMÉNYEZETT ÉS LEZÁRT ELŐZETES DÖNTÉSHOZTALI ELJÁRÁSOK – A KÖZÖSSÉGI

JOG IDŐBELI HATÁLYA ÉS AZ ELŐZETES DÖNTÉSHOZATALI HATÁSKÖR

Borítékolni lehetett, hogy első problémák az előterjesztett ügyek alapján azok, hogy a közösségi jog alkalmazásánál az időbeli hatály kérdése hogyan alakul a közösségi jog alkalmazása terén.

I. A C-302/04. SZÁMÚ YNOS ELŐZETES DÖNTÉSHOZATALI ÜGY

Az előzetes döntés iránti kérelmet a Szombathelyi Városi Bíróság terjesztette elő. Az előterjesztő bíróság a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelv egyes rendelkezéseinek értelmezését kérte a bíróságtól, a feltett kérdések közül azonban leginkább a harmadik kérdés bírt különös jelentőséggel. Ez a kérdés azt a problémát vetette fel, hogy a közösségi jog - jelen esetben az irányelv – rendelkezései milyen relevanciával bírnak a Csatlakozási Szerződés hatálybalépését megelőzően kötött magánjogi szerződéssel kapcsolatos, de a csatlakozást követően elbírált jogvitában, amennyiben az alkalmazandó nemzeti jogszabály rendelkezései az irányelv átültetését szolgálják. Azaz kötheti-e a közösségi jogi norma által jogosítani vagy kötelezni kívánt személyeket a közösségi jog a csatlakozást megelőző ténykedései tekintetében, amennyiben a vonatkozó nemzeti jogszabály az érintett közösségi jogi előírást kívánta átültetni.

Tizzano **főtanácsnok** szeptember 22-én ismertette **indítványát**. Ebben a harmadik kérdésre adandó válaszra koncentrált, az első két kérdéssel csak másodlagosan foglalkozott. Elemzésében arra a következtetésre jut, hogy az irányelv a 2002-ben létrejött tényállásra nem alkalmazható, arra magánszemélyek nem hivatkozhatnak, mivel ekkor Magyarország még nem csatlakozott az Unióhoz, következésképpen az irányelv nem kötötte. Ezen túlmenően a főtanácsnok úgy ítéli meg, hogy a fenti

megfontolástól függetlenül is fennállnak olyan elemek, amelyek a kérelem elfogadhatósága ellen szólnak. Ilyen ok szerinte az, hogy a magyar bíróság végzéséből hiányoznak a bíróság döntéséhez szükséges lényegi elemek, pl. nem derül ki az, hogy az alperes fogyasztónak minősül-e, jóllehet ez a minősítés határozza meg az irányelv alkalmazhatóságát. Ugyancsak hiányosságként említi a főtanácsnok azt, hogy a végzés az egyik fél érvelése alapján került megfogalmazásra, és az előterjesztő bíróság nem határozott ezen érvelés megalapozottságáról, valamint nem világítja meg, hogy megítélése szerint az alapügy megoldása céljából miért szükséges, hogy a Bíróság értelmezze az irányelvet.

Végkövetkeztetésében a főtanácsnok azt indítványozta, hogy a bíróság ítéletében állapítsa meg, hogy a Szombathelyi Városi Bíróság által előterjesztett kérdések megválaszolására nincs hatásköre. Másodlagosan azt indítványozza, hogy a bíróság, amennyiben magát hatáskörrel rendelkezőnek nyilvánítja, az előterjesztett kérdésekre adott válaszában állapítsa meg, hogy az irányelv 6. cikkének (1) bekezdésével összeegyeztethetetlen egy olyan nemzeti jogszabály, amely szerint valamely tisztességtelen feltételt akkor lehet a fogyasztóra nézve érvénytelennek minősíteni, ha a fogyasztó azt kifejezetten megtámadta, valamint, hogy az irányelvvel összeegyeztethetetlen egy olyan nemzeti jogszabály, mint az a magyar rendelkezés, amely előírja, hogy valamely tisztességtelen feltétel jelenléte esetében a szerződés többi része csak akkor marad érvényes, ha a felek azt az említett kikötés nélkül is megkötötték volna.

Az Európai **Bíróság** 2006. január 10-én kelt **ítéletében** megállapította, hogy az előzetes döntéshozatalra utaló végzés szerint az alapügy tényállása a Magyar Köztársaság Európai Unióhoz történő csatlakozása előtti. A Bíróság szerint az irányelv értelmezésére kizárólag ez utóbbinak az új tagállamban való – és az új tagállamnak az Európai Unióhoz történt csatlakozásától kezdődő – alkalmazása tekintetében rendelkezik hatáskörrel. Következtetésképpen, mivel az alapügy tényállása a Magyar Köztársaság Európai Unióhoz történt csatlakozás előtti, a

bíróság úgy ítélte meg, hogy nem rendelkezik hatáskörrel az első és második kérdés megválaszolására sem.

Ennek az ügynek a kapcsán a hazai bírósági joggyakorlatban olyan értelmezés valósult meg, hogy a közösségi jog alkalmazása kizárt olyan ügyekben, amelyeknek tényállása csatlakozás előtt valósult meg.

Blutman László az Európai Jogakadémia folyóiratában megjelent tanulmányában^{*} ezen jogeset kapcsán foglalkozott a közösségi jog időbeli hatályáról megállapítva, hogy a Bíróság nem a hatáskörét zárta ki és a nem az esetleges visszamenő hatályt.

Megítélése szerint a luxemburgi Bíróság döntésében nem adott számot a közösségi jog időbeli hatályáról, nevezetesen arról, hogy közösségi jogszabályt lehet-e

alkalmazni olyan ügyben, amelynek tényállása a csatlakozás előtt valósult meg. Ekként megkerülte a közösségi jog időbeli hatályára vonatkozó problémát, vagyis, hogy a felhívott közösségi jogszabályt lehet-e alkalmazni a csatlakozás után egy olyan ügyben, amelynek tényállása a csatlakozás előtt valósult meg. A problémát ugyanis az jelentheti, hogy a magyar csatlakozási szerződés, azaz a Csatlakozási Okmány 2. cikke határozottan előírja a közösségi jog alkalmazását a csatlakozás időpontjától kezdve, kivéve a kifejezetten eltérést engedő rendelkezéseknél.

A Csatlakozási Okmány 2. cikke : „A csatlakozás időpontjától kezdődően az eredeti szerződések rendelkezései és az intézmények, valamint az Európai Központi Bank által a csatlakozást megelőzően elfogadott jogi aktusok az új tagállamok számára kötelezőek, és az említett szerződésekben, illetve az ebben az okmányban megállapított feltételekkel alkalmazandók ezekben az államokban.”

Nyilvánvalóan kérdésként merülhetett volna fel, hogy ez a rendelkezés milyen viszonyban áll a közösségi jogban is érvényesülő jogbiztonság elvével, hiszen a csatlakozási szerződés hivatkozott rendelkezése nem áll alacsonyabb szinten az EK-

^{*} Blutman László: A közösségi jog időbeli hatálya és az előzetes döntéshozatali hatáskör Európai jog Nyolcadik évfolyam 5. szám – 2008 október

Szerződés azon rendelkezéseivel szemben, melyből a Bíróság a jogbiztonság elvét levezette. Ráadásul a jogbiztonság elve a közösségi jogrendben is korlátokkal érvényesülhet, hiszen a közösségi jogszabályoknak bizonyos feltételek mellett lehet visszaható hatálya a hatályba lépést megelőző tényállásokra is. Ebből következően érvelése szerint a nemzeti bírót a Bíróság döntése elvileg nem zárja el attól a lehetőségtől, hogy érdemben saját maga értelmezze a csatlakozási szerződést és valamely közösségi jogszabályt mindabból a szempontból, miszerint az utóbbi visszamenőleges hatállyal alkalmazható-e csatlakozás előtti ügyekre is a közösségi jog alapján.

II. A C-261/05 SZÁMÚ **LAKÉP** ELŐZETES DÖNTÉSHOZATALI ÜGY

Az előzetes döntéshozatali eljárást a Komárom-Esztergom Megyei Bíróság egy olyan közigazgatási perben kezdeményezte, amelyet magyar vállalkozások az iparüzési adó utólagos megfizetésének tárgyában indítottak a Komárom-Esztergom Megyei Közigazgatási Hivatal ellen. Az önkormányzati adóhatóság, majd a másodfokon eljáró közigazgatási hivatal úgy ítélte meg, hogy az iparüzési adó megállapítása során az e vállalkozások által Németországban elért árbevételt is figyelembe kell venni, ezért az 1999-2000. évekre vonatkozóan helyi iparüzési adó utólagos megfizetésére kötelezte azokat.

A felperesek állítása szerint a megtámadott határozatok az 1977-es magyar-német kettős adóztatás elkerüléséről szóló egyezménybe ütköztek, amely a vagyoni típusú adókra a kettős adóztatás tilalmát írja elő, amennyiben viszont a helyi iparüzési adó forgalmi típusú adó volna, akkor annak kivetése ellentétes a tagállamok forgalmi adóra vonatkozó jogszabályi összehangolásáról szóló 77/388/EGK. hatodik tanácsi irányelv 33. cikkével, amely szerint a tagállamok egy forgalmi típusú adót tarthatnak fenn.

A Komárom-Esztergom Megyei Bíróság mivel kétségei merültek fel azt illetően, hogy a magyar helyi iparüzési adó vagyoni vagy forgalmi típusú adó-e, valamint,

hogy a 77/388/EGK. irányelv 33. cikke lehetővé teszi-e annak fenntartását, a következő kérdéseket intézte az Európai Bírósághoz:

1. A hatodik irányelv szerint mely szempontok alapján minősül egy adófajta forgalmi típusú adónak?

Forgalmi adónak tekinthető-e az az adófajta, amelynél az adóalap az értékesített termék, illetőleg végzett szolgáltatás nettó árbevétele, csökkentve az eladott áruk beszerzési értékével, valamint az anyagköltséggel, vagy annak bizonyos hányadával?

2. A hatodik irányelv 33. cikkének helytálló értelmezése-e az, hogy a tagállamokban csak egy fajta forgalmi típusú adó tartható fenn?

3. Amennyiben két vagy több forgalmi típusú adót tartanak fenn egy tagállamban, az Európai Unióhoz történő csatlakozást követően – a csatlakozást megelőző időszakra – visszamenőleges hatállyal történő adó megállapítás ellentétes-e az hatodik irányelv 33. cikkével?

Az Európai **Bíróság** 2006. február 9-ei **végzésében** megállapította, hogy az alapeljárásban vitatott adók a Magyar Köztársaságnak az Európai Unióhoz történő csatlakozását megelőzően váltak esedékessé. A bíróság – a másik, addigra már lezárult magyar előzetes döntéshozatali eljárásra, az YNOS ügyre utalva – megállapítja, hogy az új tagállamok vonatkozásában az irányelvek értelmezésére kizárólag azon időponttól kezdődően rendelkezik hatáskörrel, amely időponttól az irányelvek ezen új tagállamokban alkalmazandóak, ez pedig az Európai Unióhoz történő csatlakozásuk időpontja. Mivel az eljárásban szereplő adó olyan időszak tekintetében kerültek kivetésre, amely megelőzte a Magyar Köztársaság Európai Unióhoz történő csatlakozását, a bíróság nem rendelkezik hatáskörrel a Komárom-Esztergom Megyei Bíróság kérdéseinek megválaszolására.

III. A C-283/06.SZÁMÚ KÖGÁZ ÉS A C-312/06. SZÁMÚ OTP GARANCIA-BIZTOSÍTÓ ELŐZETES DÖNTÉSHOZATALI ÜGYEK, A C-447/06. SZÁMÚ

VODAFONE ÉS INNOMED ÉS A C-195/07. OTP BANK ÉS MERLIN GERIN
ZALA ELŐZETES DÖNTÉSHOZATALI ÜGYEK

Ezen előzetes döntéshozatali ügyek tárgya a magyar **iparűzési adó** közösségi joggal való összeegyeztethetőségének megítélése volt. Az alapeljárások felperesei a tagállamok forgalmi adóra vonatkozó jogszabályainak összehangolásáról szóló 77/388/EGK hatodik tanácsi irányelv 33. cikke alapján vitatták, hogy a helyi iparűzési adó összeegyeztethető volna a közösségi joggal.

A **C-283/06.** számú ügyben a Zala Megyei Bíróság a következő kérdések megválaszolását kérte a bíróságtól:

1. A „Csatlakozási okmány” (A Cseh Köztársaság, az Észt Köztársaság a Ciprusi Köztársaság, a Lett Köztársaság, a Litván Köztársaság, a Magyar Köztársaság, a Máltai Köztársaság, a Lengyel Köztársaság, a Szlovén Köztársaság, a Szlovák Köztársaság csatlakozásainak feltételeiről, valamint az Európai Unió alapját képező szerződések kiigazításáról szóló okmány) 24. cikke értelmében alkalmazandó X. melléklet 4/3/a. pontjában írt azon előírás, hogy Magyarország 2007. december 31-ig fenntarthatja... a helyi adókról szóló 1990. évi C. törvény 6. §-a és 7. §-a alapján az adóalap 2 %-áig a helyi önkormányzatok által meghatározott ideig nyújtott iparűzési adókedvezményeket, értelmezhető-e akként, hogy:
 - Magyarország átmeneti mentességet kapott az iparűzési adó fenntartására; avagy akként, hogy;
 - a Csatlakozási szerződés az iparűzési adó-kedvezmények fenntartásának lehetőségével elismerte Magyarország (átmeneti) jogát magának az iparűzési adónemnek a fenntartására is?
2. Amennyiben az Európai Bíróság válasza az 1.) pontban foglalt kérdésre nemleges, akkor a bíróság további kérdése:
 - A Tanács hatodik irányelve (77/388/EGK.) helyes értelmezése szerint mely ismérvek alapján minősül egy adófajta a hatodik irányelv 33. cikkében említett nem forgalmi adó jellegű adónak?

A **C-312/06. számú** ügyben a Legfelsőbb Bíróság által előterjesztett kérdések a következők voltak:

1. A Cseh Köztársaság, az Észt Köztársaság a Ciprusi Köztársaság, a Lett Köztársaság, a Litván Köztársaság, a Magyar Köztársaság, a Máltai Köztársaság, a Lengyel Köztársaság, a Szlovén Köztársaság, és a Szlovák Köztársaság csatlakozásainak feltételeiről, valamint az Európai Unió alapját képező szerződések kiigazításáról szóló okmány (a továbbiakban: Csatlakozási okmány) 24. Cikke értelmében alkalmazandó X. melléklet 4/3/a. pontja szerinti azon megállapodás, mely szerint az EK Szerződés 87. és 88. cikkében foglaltak ellenére Magyarország 2007. december 31-ig fenntarthatja a helyi adókról szóló 1990. évi C. törvény 6. §-a és 7. §-a alapján az adóalap 2 %-áig a helyi önkormányzatok által meghatározott ideig nyújtott iparüzési adókedvezményeket, értelmezhető-e akként, hogy Magyarország átmeneti mentességet kapott az iparüzési adó fenntartására, azaz úgy, hogy a Csatlakozási okmány az iparüzési adókedvezmények fenntartásával elismerte Magyarország átmeneti jogát magának az iparüzési adónemnek a fenntartására is?
2. A Tanács 77/388/EGK. hatodik irányelvének (továbbiakban: Irányelv) 33. (1) cikkét úgy kell-e értelmezni, hogy az megtiltja a vállalkozói minőségben végzett nyereség- és jövedelemszerzésre irányuló tevékenység adóztatására irányuló olyan (helyi iparüzési) adó fenntartását, amelynek egyik fő jellemzője, hogy a nettó árbevételre kerül kivetésre oly módon, hogy az csökkentésre kerül az eladott áruk beszerzési értékével, a közvetített szolgáltatások értékével és az anyagköltséggel, azaz az ilyen jellegű adó e cikk szempontjából meg nem engedett forgalmi jellegű adónak minősül-e?

A bíróság 2006. szeptember 21-én hozott végzésével elutasította a gyorsított eljárásban történő elbírálásra vonatkozóan előterjesztett kérelmet, és egyúttal a két eljárást egyesítette. A magyar kormány mellett az alapeljárás felperesei és a Bizottság nyújtott be írásbeli észrevételeket. Az egyesített ügyekben 2007. június

28-án került sor tárgyalásra, 2007. október 11-én pedig ítélelhirdetésre, miután a Bíróság úgy határozott, hogy főtanácsnoki indítvány előterjesztése nélkül dönt.

Ítéletében a Bíróság megállapította, hogy a magyar helyi iparüzési adó (HIPA) tekintetében több olyan feltétel sem teljesül, amelyek az irányelv szerinti hozzáadottérték-adó (HÉA) jellemzői, és amelyek hiányában a HIPA nem minősülhet a hatodik irányelv 33. cikke értelmében vett forgalmi adónak. A Bíróság szerint, míg a HÉA ügyletenként kerül kivetésre a forgalomba hozatal szakaszában, és összege arányos az értékesített termék vagy a nyújtott szolgáltatás árával, addig az olyan adónak, mint a HIPA, egyrészt az adózási időszakban értékesített termékek, illetőleg végzett szolgáltatások árbevétele, másrészt az eladott áruk beszerzési értéke, a közvetített szolgáltatások értéke, valamint az anyagköltség közötti különbség az alapja, amelyet a számviteli szabályok alapján kell megállapítani. Mivel az ilyen adót adott időszak árbevétele alapján számítják ki, nem lehet pontosan megállapítani az adó azon összegét, amelyek az egyes termékértékesítések vagy szolgáltatásnyújtások alkalmával adott esetben az ügyfélre hárítanak, úgyhogy nem teljesül az a feltétel, miszerint ezen összegnek az adóalany által bevételezett vételárral kell arányosnak lennie. Míg a hatodik irányelv alapján az adóalany jogosult az általa fizetendő HÉÁ-ból levonni az adóköteles tevékenységéhez felhasznált termékek és szolgáltatások után fizetendő HÉÁ-t, a HIPA általános szabályai szerint a levonásra – az adóalap-meghatározás szakaszában – az eladott áruk beszerzési értéke, a közvetített szolgáltatások értéke, valamint az anyagköltség erejéig kerül sor. Míg a hatodik irányelvben előírt levonási mechanizmus útján a HÉA kizárólag a végső fogyasztót terheli, és teljes mértékben semleges a végső adófelszámítást megelőző termelési és forgalmazási folyamatban részt vevő adóalanyok szempontjából, függetlenül az előzetesen teljesített ügyletek számától, addig az olyan adó esetében, mint a HIPA, nem ez a helyzet. Mivel a HIPÁ-t egy adott időszak árbevétele alapján számítják ki, az adóalany nem képes pontosan meghatározni sem a beszerzett termékek és az igénybevett szolgáltatások árában foglalt HIPA összegét, sem a HIPÁ-nak azt a hányadát, amelyet az egyes termékértékesítések vagy szolgáltatásnyújtások alkalmával adott esetben a fogyasztóra hárítanak. A HIPA alapja nem korlátozódik

a termelés vagy a forgalmazás valamely szakaszában hozzáadott értékre, hanem az adóalany teljes – meghatározott tételekkel csökkentett – árbevételére kiterjed.

Mindezek alapján a Bíróság arra a következtetésre jutott, hogy a hatodik tanácsi irányelv 33. cikkét úgy kell értelmezni, hogy az nem akadályozza az olyan közteher fenntartását, amely olyan jellemzőkkel rendelkezik, mint a magyar iparűzési adó.

Ugyancsak a magyar iparűzési adóval volt kapcsolatos a Fővárosi Bíróság előzetes döntéshozatali kérelme, amelyet a Bíróság **C-447/06. szám** alatt vett nyilvántartásba. A Fővárosi Bíróság a kérelem előterjesztését követően tájékoztatta a Bíróságot, hogy két alperes fellebbezéssel élt az előzetes döntéshozatalra utaló végzés ellen, és kérte a Bíróság előtti eljárás felfüggesztését. 2007. márciusában a Fővárosi Bíróság tájékoztatta a Bíróságot, hogy visszavonja előzetes döntéshozatal iránti kérelmét, ezért a Bíróság az ügyet törölte a nyilvántartásból.

A hasonló tárgyban a Zala Megyei Bíróság által előterjesztett kérelmet a Bíróság **C-195/07. számon** vette nyilvántartásba, annak elbírálását azonban a C-283/06. és C-312/06. számú egyesített ügyekben történő döntéshozatalig felfüggesztette. Az utóbbi ügyekben hozott ítélet meghozatalát követően a Zala Megyei Bíróság visszavonta kérelmét.

ELSŐKÉNT ÉRDEMBEN ELBÍRÁLT MAGYAR ÜGYEK

I. A REGISZTRÁCIÓS ADÓVAL KAPCSOLATOS MAGYAR ELŐTERJESZTÉS

A C-290/05. SZÁMÚ NÁDASDI ÉS A C-331/05. SZÁMÚ NÉMETH ELŐZETES DÖNTÉSHOZATALI ÜGYEK

Közel azonos időpontokban terjesztett elő keresetet Nádasi Ákos a Hajdú-Bihar Megyei Bíróságnál és Németh Ilona a Bács-Kiskun Megyei Bíróságnál. Mindketten a VÁM- és Pénzügyőrség illetékes regionális parancsnoksága alperes által hozott közigazgatási határozat bírósági felülvizsgálatát kérték a jogi megítélését tekintve egymáshoz nagyon közelálló tényállás mellett. Mindkét felperes azért került jogvitába az alperes közigazgatási szervvel, mert az a Németországban vásárolt Volkswagen Passat, illetve Ford Mondeo típusú használt személygépkocsira kivetett – Nádasi Ákos esetében a korábban önként megfizetett regisztrációs adó mértékét megemelő – határozataiban személyenként 390.000 – 390.000 Ft regisztrációs adó megfizetését rendelte el.

A két felperesnek a közigazgatási szerv határozatának hatályon kívül helyezésére irányuló keresetében az a lényeges különbség, hogy míg Nádasi Ákos azt a hatályos nemzeti jogra alapította, Németh Ilona azon az alapon támadta az alperes határozatát, hogy adó az kiszabása sérti a közösségi jogot. Úgy érvelt, hogy a regisztrációs adó alapvetően importvám, és mint ilyen az EKSZ 23. és 25. cikke szerint tilos a közösségen belül. Másodlagosan hivatkozott arra, hogy az EKSZ 90. cikke szerint tiltott belső adónak tekinthető, illetve a Tanács 77/388/EGK számú hatodik irányelve a tagállamok forgalmi adóra vonatkozó jogszabályainak összehangolásáról – közös hozzáadott-értékadó – rendszer: egységes adóalap megállapítás (a továbbiakban: a hatodik HÉA – irányelv) 33. cikke szerint tiltott forgalmi adónak minősül.

Németh Ilona felperes ezért kifejezetten kérte az eljáró Bács-Kiskun Megyei Bíróságtól, hogy kezdeményezze az Európai Bíróság előzetes döntéshozatali eljárását.

Nádasdi Ákos felperes a Hajdú-Bihar Megyei Bíróság előtti közigazgatási perben nem hivatkozott az alkalmazott nemzeti jog és a közösségi jog szabályainak összeegyeztethetlenségére. Ennek ellenére a Hajdú-Bihar Megyei Bíróság 2005. március 3. napján úgy rendelkezett, hogy előzetes döntéshozatal iránti kérelmet nyújt be az Európai Bírósághoz. Ebben az esetben a nemzeti bíróság tehát megállapította, hogy a közösségi jogot hivatalból is alkalmazni kell. Helytállóan jutott tehát arra a következtetésre, hogy amennyiben kételye van a magyar regisztrációs adónak az EKSZ 90. cikkével való összeegyeztethetőségét illetően, akkor a felek erre irányuló kérelme nélkül, hivatalból is terheli az a kötelezettség, hogy előzetes döntéshozatal végett az Európai Bírósághoz forduljon.

A Nádasdi ügyben a Hajdú-Bihar Megyei Bíróság tehát az EKSZ 90. cikkének értelmezését kérte a magyar regisztrációs adóra vonatkozó szabályok közösségi joggal való összhangjának megítélése céljából.

Kérelmében a következő kérdések megválaszolását kérte a bíróságtól:

1. Megengedi-e az EKSZ 90. cikk (1) bekezdése a tagállamoknak a másik tagállamból származó használt autók tekintetében egy olyan adó fenntartását, amely teljesen figyelmet kívül hagyja a gépkocsi értékét, és a fizetendő adó összegét, kizárólag a gépjármű műszaki tulajdonságai, (motor típusa, lökettérfogata) valamint környezetvédelmi osztályba sorolás alapján határozza meg?
2. Amennyiben az első kérdésre adott válasz igenlő, összeegyeztethető-e az EK Szerződés 90. cikke (1) bekezdésével a regisztrációs adóról szóló perben alkalmazandó 2003. évi CX. törvény az importból származó használt autók tekintetében, figyelemmel arra, hogy a regisztrációs adóról szóló törvény hatálybalépését megelőzően Magyarországon korábban már forgalomba helyezett gépjárművek után regisztrációs adót fizetni nem kell?

A **C-333/05. számú** Németh ügyben a Bács-Kiskun Megyei Bíróság a következő kérdésekről kérte a bíróság döntését:

1. Az olyan tagállami adók, mint amilyen a magyar regisztrációs adó vámnak, avagy vámmal azonos hatású intézkedésnek tekinthető-e?
2. Amennyiben az első kérdésre adott válasz nemleges, úgy az olyan tagállami adó, mint amilyen a magyar regisztrációs adó,- amelyben szabályozott teher megfizetése a személygépkocsi nyilvántartásba vételének és forgalomba helyezésének előfeltétele – az importadó valamely formájának tekinthető-e?
3. Amennyiben a második kérdésre adott válasz nemleges, úgy az olyan tagállami adó, mint amilyen a magyar regisztrációs adó összeegyeztethető-e a Római Szerződés 90. cikkében foglalt követelményekkel, illetőleg a 77/388/EGK Irányelv (1) 33. cikkében foglalt előírásokkal, illetőleg a magyar regisztrációs adó megsérti-e a közös hozzáadottértékadó-rendszert?
4. A közösségi jog jelenlegi állapotában egy olyan tagállami adó, mint amilyen a magyar regisztrációs adó megfelel-e a közösségi jog előírásainak, amikor az új- és használt személygépkocsik után fizetendő regisztrációs adó – a személygépkocsik környezetvédelmi osztályba történő besorolását leszámítva – nagyságrendileg ugyanolyan összegű, és semmilyen módon nem tükrözi a használt személygépkocsik értékében levő értékcsökkenést, valamint teljesen független a személygépkocsi forgalomba helyezésének és tartásának (jogszerű használatának) időtartamától?

Nyilvánvalóan felmerülhetett az a körülmény, hogy a Bács-Kiskun Megyei Bíróságnak, aki későbbi időpontban kereste meg az Európai Bíróságot, nem a hivatalbóliság kérdésével kellett szembesülnie, hanem vélhetően azzal a nehézséggel is kellett számolnia, hogy eldöntse, helye van-e újabb megkeresésnek a Hajdú-Bihar Megyei Bíróság által már kezdeményezett eljárás ismeretében, illetve kötve van-e az előterjesztést indítványozó fél által megfogalmazott kérdésekhez. Ennek feloldása végett a tárgyalás felfüggesztéséről rendelkezett, holott a Pp.152.§-a alapján a hivatkozott felsorolt felfüggesztési okok közé nem illeszthető be. Az egységes jogalkalmazás igényét is magában foglaló jogbiztonság elve viszont

nyilvánvalóan azt diktálja, hogy ilyen körülmények között be kell várnia a másik bíróság előtti ügyben születő előzetes döntést.

Az Európai Bíróság egyébként következetes joggyakorlata szerint a nemzeti bíró szuverenitása annak a kérdésnek a megítélése is, hogy a közösségi jog bármely szabályának értelmezésére szükség van-e az előtte folyamatban lévő ügy eldöntéséhez. Ugyanis a nemzeti bíróság az első olyan fórum, amelyik a fél által megjelölt kérdések kapcsán állást foglal arról, hogy a közösségi jog értelmezni kívánt szabálya az előtte folyamatban lévő ügy eldöntésében releváns-e és milyen terjedelmű értelmezésre van szükség az ítélet meghozatalához. Az Európai Bíróság joggyakorlata alapján egyértelművé tette a tagállamok megkereséseivel szembeni azon elvárását, hogy egyszerű, világos és pontos kérdéseket vár, mégpedig lehetőleg minél tagoltabb formában, és azt várja, hogy a kérdések indokolás nélkül is érthetőek legyenek.

Az tény, hogy a kérdésfeltevés mindkét ügyben megfelelt annak a kívánalomnak, hogy az előzetes döntéshozatalra irányuló határozat elkülönülő és világosan meghatározható részében - adott esetben a vonatkozó magyar eljárás jogi szabályokkal összhangban, annak elején - szerepeljen.

A két végzés indokolásának közös eleme, hogy mindkét bíróság szükségesnek tartotta annak rögzítését; az eljárásban bíróságként az első és utolsó bírói fórum, mivel a magyar jogban a közigazgatási pereket az adott megyei bíróságok egyfokú eljárásban tárgyalják. Ezek az egymással teljesen összhangot mutató indokolási részek nyilvánvalóan annak a kifejezésre juttatását célozták, hogy a magyar jogéletben uralkodó felfogás szerint a közigazgatási perekben a megyei bíróságok minősülnek olyan bírói fórumnak, amelyeket az előterjesztés kötelezettsége terheli.

Sharpston **főtanácsnok** mindkét ügyben 2006. június 13-án terjesztette elő **indítványát**. A C-290/05. számú Nadasdi ügyben úgy foglalt állást, hogy annak megállapítása végett, hogy a tagállamba történő első forgalomba helyezésük

alkalmával a személygépkocsikra kivetett adó – amennyiben az a használt személygépkocsikra vonatkozik – összeegyeztethető-e az EGK 90. cikk (1) bekezdésével, ezen adónak a másik tagállamból nemrégiben behozott ilyen személygépkocsik árára gyakorolt hatását azzal a hatással kell összevetni amelyet a maradványadó az első tagállamban már forgalomba helyezett, ugyanezen adóval korábban terhelt, hasonló használt személygépkocsik árára gyakorol. Az adó bevezetése előtt a tagállamban már forgalomba helyezett használt személygépkocsikkal történő összehasonlítás itt irreleváns. Amennyiben a tagállamban történő első forgalomba helyezésük alkalmával a személygépkocsikra kivetett adót, amelynek összegét a személygépkocsi tényleges értékcsökkenésének figyelmen kívül hagyásával számítják ki, úgy alkalmazzák a más tagállamokból behozott ilyen személygépkocsikra, hogy az meghaladja a nemzeti területen már nyilvántartásba vett hasonló használt személygépkocsik értékének maradványadó - tartalmát, ez az adó – az adótöbblet mértékében – összeegyeztethetetlen az EK.90. cikk (1) bekezdésével. Az összeegyeztethetlenséget nem befolyásolja az a körülmény, hogy a szóban forgó adó környezetvédelmi célra irányul, illetve, hogy azt kizárólag a környezetvédelem objektív szempontjai alapján vetik ki.

A C-333/05. számú Németh ügyben kifejtett álláspontja szerint a személygépkocsikat terhelő olyan adó, amelyet a tagállamban történő első forgalomba helyezésük alkalmával, a gyártás helyétől függetlenül vetnek ki, és amely nem vonatkozik a nem közúti forgalomban való részvétel céljából behozott személygépkocsikra, nem minősül behozatali vámnak vagy azzal azonos hatású díjnak az EK.23. és EK.25. cikk értelmében, és nem vezet a határátlépéssel összefüggő alaki követelményekhez a hatodik HÉA – Irányelv 33. cikkének (1) bekezdése értelmében. Az ilyen adó összeegyeztethető az EK. 90. cikk (1) bekezdésével, amennyiben különbségtétel nélkül vonatkozik mind az adót kivető tagállamban gyártott, mind a más tagállamokban gyártott új személygépkocsikra, feltéve ugyanakkor, hogy az nem részesíti előnyben az előbbi személygépkocsik értékesítését az utóbbiak rovására. Amennyiben a tagállamban történő első forgalomba helyezésük alkalmával a személygépkocsikra kivetett adót, amelynek

összegét a személygépkocsi tényleges értékcsökkenésének figyelmen kívül hagyásával számítják ki, úgy alkalmazzák a más tagállamokból behozott ilyen személygépkocsikra, hogy az meghaladja a nemzeti területen már nyilvántartásba vett hasonló használt személygépkocsik értékének maradványadó-tartalmát, ez az adó az adótöbblet terjedelmében – összeegyeztethetetlen az EK.90. cikk (1) bekezdésével.

Más olyan hazai termékek hiányában, amelyek ugyan nem hasonlók az új vagy használt személygépkocsikhoz, mégis – akár csak részleges, közvetett, vagy lehetséges – versenyhelyzetben vannak azokkal, nincs lehetőség az ilyen adónak az EK 90. cikk (2) bekezdése alapján történő értékelésére. Az az adó, amely kizárólag a személygépkocsikra és lakóautókra vonatkozik, amelyet tételesen vetnek ki a személygépkocsik és a lakóautók műszaki tulajdonságainak megfelelően a tagállamban történő első forgalomba helyezésükkor, és amely nem tartalmaz rendelkezést olyan összehasonlítható adó összegének levonhatóságáról, amelyet valamely korábbi szakaszban fizettek meg, nem minősülhet forgalmi adónak a hatodik HÉA irányelv 33. cikkének (1) bekezdése értelmében.

Az Európai Bíróság főtanácsnoka tehát megerősíti a nemzeti bíróságot abban a döntésében, hogy a közösségi jogban semmi nem zárja ki, hogy a nemzeti bíróság hivatalból terjesszen elő ilyen kérdést. A főtanácsosi indítvány ugyanakkor kimondta továbbá, hogy az általa megvizsgált magyar ügyekben előterjesztett kérdések megválaszolásának elutasítására nincs indok, mivel azok nem hipotetikus jellegűek, hanem relevánsak a folyamatban lévő közigazgatási perekben. Így válhattak ezek a magyar ügyek elsőként olyanokká, amelyekről az Európai Bíróság érdemben döntött.

A főtanácsnoki indítványok tanulmányozása során nyilván nem kerülheti el a figyelmünket az a lényeges körülmény, hogy a kérdések tartalma tekintetében a nemzeti bíróságnak tartózkodnia kell minden olyan kérdéstől, amely nem lehet az előzetes döntéshozatal tárgya, így a közösségi és a nemzeti jog ellentéte,

összeegyeztethetőségének, összeütközése tényének megállapítása. Márpedig a vizsgált utalásokban ilyen tiltottnak tartott kérdésfeltevés is megjelenik. Az ezzel kapcsolatos főtanácsnoki vélemény megengedő volt, erre nyilvánvalóan az adott alapot, hogy végső soron mindkét bíróságnak sikerült elkerülnie azt, hogy kizárólag a nemzeti jog értelmezését kérje, hiszen csupán az aggályosnak tartott közösségi jogi szabály helyes értelmét kutatva hivatkoztak azokra a feltételekre, amelyek a releváns hazai jogot jellemzik.

A főtanácsnoki indítvány előrevetítette az Európai Bíróság jóindulatát, amikor az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések átszerkesztésére és átfogalmazására tett javaslatot annak érdekében, hogy a közösségi jog hasznos értelmezését lehessen adni a magyar bíróság számára.

A Hajdú-Bihar Megyei Bíróság első kérdése kapcsán ugyanis megállapította, hogy az ott megfogalmazott összehasonlítás nem releváns, ehelyett inkább a regisztrációs adónak, valamely más tagállamból behozott, használt személygépkocsikra gyakorolt hatását kell összehasonlítani a regisztrációs adó - maradványnak a Magyarországon már nyilvántartásba vett olyan hasonló használt személygépkocsikra gyakorolt hatásával, amelyekre korábban már kivetették ezt az adót. Ehhez képest pedig arra a következtetésre jutott, hogy az Európai Bíróságnak az eddigi ítélkezési gyakorlatából az következik: a regisztrációs adó magyarországi meghatározásának módja – miután figyelmen kívül hagyja az értékcsökkenést a más tagállamokból behozott használt személygépkocsikra vonatkozó regisztrációs adó összegének kiszámítása során – e személygépkocsikkal szemben hátrányos megkülönböztetésként értékelhető a Magyarországon már nyilvántartásba vett olyan hasonló használt személygépkocsikhoz képest, amelyre már korábban kivetették ezt az adót.

Ezt az álláspontját az ügy tárgyalásán nyert adatok alapján részletes számításokkal is indokolta. Rámutatott arra, hogy az EKSZ 90. cikkének célja az olyan belső adók

tiltása, amelyek – az egyéb körülmények azonossága mellett – hasonló belföldi termékeknel súlyosabban terhelik a más tagállamokból származó termékeket.

A magyar kormány és az e ponton hozzákapcsolódó lengyel kormány észrevételei alapján a tagállamnak azt a jogát nem vonta kétségbe, hogy környezetvédelmi szempontok alapján elvben szabadon vethetnek ki adót a gépjárművekre. Kifejtette viszont, hogy az EKSZ 90. cikkéből fakadó tilalom alól az adó pusztán azon az alapon nem lehet kivétel, hogy a bevételek növelésére vonatkozó elsődleges célján túl környezetbarát termékek vagy szolgáltatások támogatására irányul. Amint arra a főtanácsnok világosan rámutat, az ilyen célt a tagállamnak úgy kell megvalósítania, hogy az ne eredményezzen más tagállamokból származó termékekkel szembeni hátrányos megkülönböztetést. Ezért hárította el annak meghatározását, hogy Magyarország hogyan alakíthatná ki a személygépkocsik adóztatásának rendszerét úgy, hogy eleget tegyen a környezet védelmére vonatkozó szempontoknak, ám ugyanakkor egyenlő elbánásban is részesítse a Magyarországon már nyilvántartásba vett, és valamely másik tagállamból történő behozatalukat követően újonnan forgalomba helyezett használt személygépkocsikat.

Miután Németh Ilona ügye teljes egészében ugyanezt a jogkérdést érinti a főtanácsnok csak röviden utalt Nádasdi Ákos ügyében kifejtett álláspontjára, ennek ellenére a harmadik kérdésre adott válasza látszólag eltér a Nádasdi ügyben megfogalmazott válasz tartalmától, melynek oka egyszerű; - a nemzeti bíróság által elérni kívánt célhoz nem tartozó, de a fél által előterjesztett kérdés kontroll nélküli továbbításának kritikájaként - a Bács-Kiskun Megyei Bíróság az EKSZ 90. cikk egészével való összeegyeztethetőség tekintetében kért útmutatást.

A főtanácsnoki indítvány alapján tehát így vált megismerhetővé, hogy a regisztrációs adó egyértelmű adóteher, mivel azt nem azzal összefüggésben vetik ki, hogy a hatálya alá tartozó személygépkocsik átlépi a határt, következésképpen azt az EKSZ 90. cikke alapján kell megítélni.

Azt is egyértelművé tette a főtanácsnok, hogy a magyar regisztrációs adó nem rendelkezik a hatodik HÉA-irányelvnek az Európai Bíróság állandó ítélkezési gyakorlatában kidolgozott jellemzőivel.

Az Európai Bíróság a két ügyet egyesítette, s a Bíróság első tanácsa az ügyben 2006. október 5-én hirdette ki a következő **ítéletét**:

1. Az olyan adó, mint amelyet a regisztrációs adóról szóló 2003. évi CX.tv. vezetett be, amely a személygépkocsikat nem azok határátlépése folytán terheli, nem minősül az EKSZ 23. cikk, illetve az EKSZ 25. cikk szerinti vámnak, illetve azzal azonos hatású díjnak.
2. Az EKSZ 90. cikk (1) bekezdését akként kell értelmezni, hogy azzal ellentétes az olyan adó, mint amelyet a regisztrációs adóról szóló törvény vezetett be, amennyiben:
 - azt a használt személygépkocsiknak a tagállamban történő első forgalomba helyezése után vetik ki és
 - annak összegét a személygépkocsik értékcsökkenésének figyelembevétele nélkül, azok műszaki tulajdonságai (motor típusa, és hengerűrtartalma) és környezetvédelmi besorolás alapján kell kiszámítani, aminek folytán az adó más tagállamból behozott használt személygépkocsikra történő alkalmazása esetén az adó összeg meghaladja a belföldön már nyilvántartásba vett hasonló használt személygépkocsik maradványértékében foglalt adó összegét.Ezen adó bevezetését megelőzően Magyarországon nyilvántartásba vett használt személygépkocsikkal való összehasonlítás e tekintetben irreleváns.
3. A hatodik irányelv 33. cikkével nem ellentétes az olyan adó kivetése, mint amelyet a regisztrációs adóról szóló törvény vezetett be, amelynek alapja nem a forgalom, és amely miatt nem merülnek fel határátlépéssel összefüggő alakú követelmények a tagállamok közötti kereskedelemben.

Az Európai Bíróság az ítélet indokolásából kitűnően a magyar kormány észrevételeire tekintettel elsődlegesen az előterjesztett kérelmek elfogadhatóságát vizsgálta. Ennek során rámutatott arra, hogy a nemzeti bíróság előzetes döntéshozatalra irányuló kérdésére vonatkozó határozathozatal megtagadásának kizárólag akkor van helye, ha nyilvánvaló, hogy közösségi jogszabály kért értelmezése nem függ össze az alapeljárás tényeivel, vagy tárgyával, vagy ha a probléma hipotetikus, illetve ha az Európai Bíróság nem rendelkezik mindazon ténybeli, illetve jogi információkkal, amelyek szükségesek ahhoz, hogy a feltett kérdésekre hasznos választ tudjon adni.

Mindamellett az Európai Bíróság a most elsőként elbírált magyar ügyekben is világossá tette, hogy az előzetes döntéshozatali eljárás a nemzeti bíróságok és az Európai Bíróság közötti világos feladatmegosztáson alapul. Következésképpen kizárólag a jogvitát elbíráló, és a meghozandó határozatért felelősséggel tartozó nemzeti bíróság feladata, hogy az ügy sajátosságaira tekintettel az ítélet meghozatala szempontjából megítélje mind az előzetes döntéshozatali eljárás szükségességét, mind az Európai Bíróság elé terjesztendő kérdések relevanciáját.

Mindezek után válaszolva a magyar kormánynak kifejtette, hogy az eljáró nemzeti bíróságok ellátták mindazokkal az információkkal, amelyek szükségesek ahhoz, hogy hasznos választ tudjon adni, mégpedig anélkül, hogy részletesebb tájékoztatásra lenne szüksége az alapügyben alkalmazásra kerülő nemzeti szabályozásról.

A Hajdú-Bihar Megyei Bíróság előterjesztése kapcsán tényként szögezi le: arról nem lehet azt állítani, hogy a feltett kérdések hipotetikusak.

A Bács-Kiskun Megyei Bíróság előterjesztésével összefüggésben pedig arra mutatott rá, hogy a magyar kormány alaptalanul vitatja, hogy az előterjesztő bíróság nem jelölte meg: mely ténybeli és jogi indokok alapján ítéli szükségesnek az előterjesztést, hiszen kifejtette, hogyha az Európai Bíróság igennel válaszol a felperes által feltett kérdésekre, helyt adhat a keresetnek, ellenkező esetben pedig azt elutasítja.

Az egyesítés folytán az Európai Bíróságnak lehetősége nyílt arra, hogy a válaszát három kérdéskör szerinti bontásban adja meg, eszerint a Bács-Kiskun Megyei Bíróság által továbbított első, második kérdések, mint első kérdéskör kapcsán azt vizsgálta, hogy a 2003. évi CX. törvénnyel bevezetett regisztrációs adó vámnak, illetve azzal azonos hatású díjnak minősül-e.

A második kérdéskör felöleli a Hajdú-Bihar Megyei Bíróság által feltett kérdések egészét, illetve a Bács-Kiskun Megyei Bíróság által továbbított harmadik és negyedik kérdések egy részére ad választ. A harmadik kérdéskör, pedig a Bács-Kiskun Megyei Bíróságnak a főtanácsnok indítványára külön választott harmadik kérdése második részét érinti.

Ekként az elsőként megjelölt kérdéskörrel az Európai Bíróság ítélete viszonylag rövid terjedelemben foglalkozott, hiszen ítéletében változtatás nélkül követte a főtanácsnok álláspontját, miszerint az előterjesztő bíróságok által bemutatott adónemről azt lehetett megállapítani, hogy a belső adók általános rendszerébe illeszkedik, ezért azt az EKSZ 90. cikke alapján kell megvizsgálni. Ebben az összefüggésben az Európai Bíróság szükségesnek látta megismételni azt az elvet, hogy az EKSZ 90. cikkének célja a belső adók teljes semlegességének a biztosítása a már a belföldi piacon található és a behozott termékek közötti verseny területén.

Ehhez képest tényként állapította meg, hogy Magyarországon magasabb adó terheli a behozott használt személygépkocsikat, mint a már nyilvántartásba vett és megadóztatott hasonló használt személygépkocsikat. Ebből adódóan pedig az Európai Bíróság annak az álláspontjának adott hangot, hogy a regisztrációs adó környezetvédelmi céljától és indokától, és attól függetlenül, hogy ezek nem állnak semmilyen kapcsolatban a személygépkocsi piaci értékével, az EKSZ 90. cikkének (1) bekezdése megkívánja az értékcsökkenés figyelembevételét a használt személygépkocsik adóztatása során.

Tekintettel arra, hogy ezen a ponton is teljes volt az azonosság az Európai Bíróság és a főtanácsnok fent bemutatott véleménye között, az ítélet második pontjának indokolása is ez okból szükséztel. Figyelemre méltó, hogy magában az ítéleti döntésben is megjelenik az Európai Bíróságnak az az álláspontja, hogy e tekintetben

irreleváns a regisztrációs adó bevezetését megelőzően Magyarországon nyilvántartásba vett használt személygépkocsikkal való összehasonlítás. Emlékeztet, hogy erre vonatkozóan egyik Bíróság sem tett fel kérdést, az Európai Bíróság viszont úgy látszik, hogy a Magyarországot érintő első érdemi ítéleti döntés megfogalmazásakor a legteljesebb körű értelmezésre törekedett, ezzel magyarázható, hogy elvi tartalommal válaszolt a magyar kormány azon védekezésére, miszerint léteznek Magyarországon korábban nyilvántartásba vett olyan személygépkocsik is, amelyek piaci értéke bizonyos fogyasztási adómaradványt tartalmaz. Világossá tette tehát az Európai Bíróság, hogy az adók összehasonlításának csak az előterjesztő bíróságok által megjelölt regisztrációs adóról szóló törvény hatályba lépése után nyilvántartásba vett használt személygépkocsikat illetően van létjogosultsága.

A fenti indokolási terjedelemhez képest azonban viszonylag terjedelmes az ítélet időbeli hatálya korlátozásának kérdését érintő indokolás, amelyben megjelenhetett az az elvi tartalmú üzenet is, hogy az az értelmezés, amelyet valamely közösségi jogszabályra vonatkozóan az Európai Bíróság kifejt, megmagyarázza és pontosítja az adott jogszabály jelentését és terjedelmét, tulajdonképpen visszaható hatállyal irányadó, hiszen az adott jogszabályt a hatályba lépésének időpontjától kezdődően így kellett volna értelmezni és alkalmazni. A nemzeti bíróságok oldaláról közelítve pedig ez azt jelenti, hogy az értelmezett szabályt alkalmazhatják és alkalmazniuk is kell az értelmezés iránti kérelemről határozó ítélet előtt keletkezett és létrejött jogviszonyokra is.

Az Európai Bíróság a főtanácsnok által megjelölt feltételeknek kizárólag az egyikét, jelesül a magyar kormánynak a súlyos gazdasági zavarokra történő hivatkozását vizsgálta, ehhez képest a főtanácsnokhoz hasonlóan az Európai Bíróság számadatakkal igazolta, hogy a Magyar Állam részére visszatérítendő összeg nem olyan magas, hogy az az ítélet időbeli hatályának korlátozását indokoló súlyos gazdasági következményekkel járna.

A fentiekből következik tehát, hogy nem kétséges, hogy ezúttal két magyar bíróság egymástól teljesen függetlenül olyan kérdéseket intézett az Európai Bírósághoz,

amelyek megválaszolása egyértelműen szükségesnek bizonyult. Az utalások módja, indokolása, pedig lehetőséget adott az Európai Bíróságnak az érdemi válaszadásra. Ehhez képest nyilván másodlagos súlyú az a tény, hogy az Európai Bíróság a főtanácsnok indítványát követve a kérdések átrendezésével adta meg az érintett közösségi jogi szabályok értelmezését, amelynek ismeretében valamennyi magyar előterjesztésre vonatkozó első tanulságokat a bírói jogalkalmazó szerv levonta.

II. A közelmúltban befejezett és nagy érdeklődéssel figyelt cégeljárással érintett C-210/06. számú Cartesio előzetes döntéshozatali ügy:

A Cartesio Bt a magyar jog szerint létrejött társaság, amelynek székhelye Baján (Magyarország) található. A társaság tevékenységi körébe tartozik többek között a humán kutatás, fejlesztés; titkári, fordítói tevékenység; oktatás, képzés.

2005. november 11-én a Cartesio Bt változásbejegyzési kérelmet terjesztett elő, amelyben kérte, hogy a Bács-Kiskun Megyei Bíróság mint Cégbíróság a társaság székhelyének Gallaratéba (Olaszország) való áthelyezése következtében módosítsa a cégnyilvántartásban a társaság székhelyére vonatkozó bejegyzést.

A Cégbíróság elutasította e kérelmet, azzal indokolva döntését, hogy a magyar jog nem teszi lehetővé a Magyarországon alapított társaság székhelyének külföldre történő áthelyezését úgy, hogy e társaság személyes joga továbbra is a magyar jog maradjon. A Cégbíróság szerint az ilyen áthelyezéshez először a társaságnak meg kell szünnie, majd újra kell alakulnia annak a tagállamnak a joga szerint, amelynek területére új székhelyét kívánja telepíteni.

A Cartesio Bt e határozattal szemben fellebbezett a Szegedi Ítéletáblához, amely azzal a lényegi kérdéssel fordult a Bírósághoz, hogy összeegyeztethető-e a közösségi joggal a magyar jog azon rendelkezése, amely megakadályozza a magyar társaságot abban, hogy székhelyét úgy helyezze át másik tagállamba, hogy eközben megtartsa a magyar jog szerinti társasági minőségét.

A Szegedi Ítéltábla által kezdeményezett előzetes döntéshozatali eljárás alapjául tehát a Cartesio Oktató és Szolgáltató Bt. által előterjesztett változásbejegyzési kérelmet elutasító elsőfokú cégbírósági végzés ellen benyújtott fellebbezés szolgált. Az ítéltábla által előzetes döntéshozatal céljából előterjesztett kérdések a következők:

1. Jogosult-e a cégbíróság változásbejegyzési eljárásban hozott határozatával szembeni fellebbezést elbíráló másodfokú bíróság a Római Szerződés 234. cikke szerint előzetes döntéshozatali eljárást kezdeményezni, ha a cégbírósági határozat meghozatalára és a fellebbezés elbírálására is nem kontradiktórius eljárásban kerül sor?
2. Amennyiben a másodfokú bíróság megfelel a Római Szerződés 234. cikke szerinti előzetes döntéshozatali eljárást kezdeményezni jogosult bíróság fogalmának, úgy a másodfokon eljáró bíróságot kell-e olyan utolsó fokon eljáró bíróságnak tekinteni, akinek a Római Szerződés 234. cikk értelmében kötelessége a közösségi jog értelmezése vonatkozásában az Európai Bírósághoz fordulni?
3. A magyar bíróságok előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezésére való – a közvetlenül a Római Szerződés 234. cikkéből következő – jogosultságát korlátozza, korlátozhatja-e olyan nemzeti szabály, amely az előzetes döntéshozatali eljárást kezdeményező végzés ellen a nemzeti jog szabályai szerinti fellebbezési jogosultságot teremt, ha fellebbezés esetén a végzést a felsőbb szinten eljáró nemzeti bíróság megváltoztathatja, mellőzheti az előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezését és utasíthatja a végzést meghozó bíróságot a felfüggesztett nemzeti eljárás folytatására?
4. /A Ha egy Magyarországon, a magyar társasági jog alapján létrejött és cégjegyzékbe bejegyzett társaság székhelyét az Európai Unión belül egy másik tagállamba kívánja áthelyezni, a közösségi jog kompetenciájába tartozik-e a kérdés rendezése, vagy jogharmonizáció hiányában kizárólag az egyes nemzeti jogok szabályai irányadók?

/B Közvetlenül a közösségi jogra (Római szerződés 43. és 48. cikkére) hivatkozással kérheti-e egy magyar honosságú társaság székhelyének az Unió más tagállamába történő áthelyezését? Amennyiben igen, úgy köthető-e akár az „áthelyező”, akár a „befogadó” tagállam részéről – bármilyen feltételhez, engedélyhez a székhelyáthelyezés?

/C Értelmezhetőek-e úgy a Római Szerződés 43. és 48. cikkei, hogy azok alapján összeegyeztethetetlen a közösségi joggal az a belső jogi szabályozás, vagy gyakorlat, mely a gazdasági társaságokat érintő jogok gyakorlása kapcsán aszerint tesz különbséget a gazdasági társaságok között, hogy a gazdasági társaság székhelye mely tagállamban van?

Értelmezhetőek-e úgy a Római Szerződés 43. és 48. cikkei, hogy azok alapján összeegyeztethetetlen a közösségi joggal az a belső jogi szabályozás, vagy gyakorlat, amely megakadályozza azt, hogy egy magyar honosságú társaság az Európai Unió másik tagállamába helyezze át a székhelyét?

A magyar kormány mellett az ügyben írásbeli észrevételt terjesztett elő a Cartesio Bt, a Bizottság, a szlovén, a holland, a lengyel, az ír, valamint a cseh kormány. Az ügyben 2007. július 10-én került sor tárgyalásra, amelyen a magyar kormány mellett részt vett a Cartesio Bt, a Bizottság, az ír kormány valamint az Egyesült Királyság kormánya. A főtanácsnoki indítvány előterjesztésének időpontjaként a Póiares Maduro főtanácsnok eredetileg 2007. november 7-ét jelölte meg, ez az időpont azonban később többször módosult.

Póiares Maduro **főtanácsnok** végül 2008. május 22-én ismertette **indítványát**, amelynek különösen a letelepedés szabadságát érintő negyedik kérdés tekintetében van kiemelkedő jelentősége. E kérdés tekintetében a főtanácsnok hosszasan elemzi a Bíróság korábbi ítélkezési gyakorlatát, majd arra a konklúzióra jut, hogy „a közösségi jog jelenlegi állása szerint nem lehet arra hivatkozni, hogy a tagállamok abszolút szabadsággal rendelkeznek a belső jogok alapján létrehozott társaságok „élete és halála” felett, a letelepedés szabadságára gyakorolt következményekre

való tekintet nélkül”. Kiemeli, hogy „különösen a kis- és középvállalkozások esetében jelent a székhely Közösségen belüli áthelyezése egyszerű és hatékony lehetőséget a tényleges gazdasági tevékenység más tagállamban való folytatására, anélkül hogy szembe kellene néznünk azon költségekkel és adminisztratív terhekkkel, amelyet a társaság származási országban való megszüntetése, majd a másik tagállamban való teljes, újbóli létrehozása jelentene. Ráadásul (...) a társaság egyik tagállamban való megszüntetése, majd a másik tagállamban való újbóli létrehozása jelentős időt igényel, amely alatt a társaság adott esetben semmiféle tevékenységet nem végezhet.”

Mindezek alapján álláspontja szerint a társaság székhelye áthelyezésének megtiltása a letelepedés szabadságának akadályozásával egyenértékű.

Ezt követően felveti a korlátozások igazolásának kérdését, azaz azt a kérdést, hogy a székhelyáthelyezés fenti tilalma igazolható-e olyan közérdekű indokokkal, amilyen például a visszaélészerű vagy csalárd magatartás elkerülése vagy a hitelezők, kisebbségi részvényesek, munkavállalók vagy az adóhatóságok érdekeinek védelme. Arra jut, hogy jelen ügyben nincsenek ilyen indokok, kiemeli, hogy a magyar jog értelmében abszolút tilalom áll fenn, nem egyszerűen arról van szó, hogy a székhelyáthelyezés feltételekhez van kötve.

Az előzetes döntéshozatali eljárással összefüggő kérdésekre (1-3. kérdés) vonatkozóan a főtanácsnok álláspontja az, hogy a nemzeti eljárásjogi szabályok és a nemzeti fellebbviteli bíróság nem kötelezhetik az alacsonyabb szintű bíróságot előzetes döntéshozatal iránti kérelmének visszavonására, és a felfüggesztett nemzeti eljárás folytatására. A közösségi jog ugyanis bármely tagállam bármely bírósága számára felhatalmazást ad arra, hogy előzetes döntéshozatal iránti kérelemmel forduljon a Bírósághoz, és a felhatalmazást a nemzeti jog nem korlátozhatja.

Az Európai **Bíróság** 2008. december 16-án nagytanácsban - köztük Juhász Endre bíróval – **ítéletet** hozott.

Az ítélőtábla előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezésére jogosult bíróságnak kompetenciáját megállapította, annak ellenére, hogy nem kontradiktórius eljárásban hozza meg határozatát.

Az Európai Bíróság rámutatott arra, hogy az egységes közösségi jogi szabályozás hiányában a tagállam meghatározhatja, hogy milyen kapcsolat szükséges ahhoz, hogy a társaságot a nemzeti jog alapján létrejötnék lehessen tekinteni, és ennek alapján a társaságot megillessék a letelepedési jog, valamint azt is, hogy milyen kapcsolat szükséges e minőség későbbi fenntartásához. E lehetőség magában foglalja azt is, hogy e tagállam ne engedje meg a nemzeti jogi joga hatálya alá tartozó társaságnak, hogy megtartsa e minőségét akkor, ha más tagállamban kíván újraszerveződni, a székhelyének a másik tagállamba történő áthelyezésével, megszakítva ezzel a létrehozás szerinti tagállam nemzeti jogában előírt kapcsolatot.

A bíróság tehát kimondta, hogy a közösségi jog jelen állapotában a letelepedés szabadságával nem összeegyeztethető, hogy a tagállam megakadályozza a belső joga szerint létrejött társaságot abban, hogy székhelyét úgy helyezze át másik tagállamba, hogy eközben megtartsa az előbbi tagállam joga szerinti társasági minőségét.

Mindazonáltal rögzítette azt is, hogy a székhely áthelyezésének ezt az esetét meg kell különböztetni attól az esettől, amikor az egyik tagállamban létrejött társaság a személyes jog megváltoztatásával helyezi át székhelyét a másik tagállamba, mivel a társaság azon tagállam joga szerinti társasági formába alakul át, amelybe a székhelyét áthelyezi. A letelepedés szabadsága ugyanis lehetővé teszi a társaság számára az ilyen módon történő átalakulását anélkül, hogy szükség volna a társaság megszűnésére és végelszámolásra az első tagállamban, feltéve, hogy a fogadó tagállam joga megengedi az ilyen átalakulást, és kivéve azt az esetet, amikor e szabadság korlátozását nyomós közérdek indokolja.

Az előzetes döntéshozatali eljáráshoz kapcsolódó kérdésekre vonatkozóan a bíróság kimondta azt, hogy megengedhető, hogy a tagállamokban a nemzeti bíróságoknak az előzetes döntéshozatal iránti kérelem bíróság elé terjesztésére vonatkozó határozatával szemben a nemzeti jogban előírt rendes jogorvoslattal lehessen élni. A

jelen esetben az előzetes döntéshozatalra utaló végzéssel szembeni fellebbezésre vonatkozó nemzeti szabályokat az jellemzi, hogy az alapügy egésze továbbra is a kérdést előterjesztő bíróság előtt marad folyamatban, a fellebbezés kizárólag az előzetes döntéshozatalra utaló végzést érinti. Ilyen nemzeti szabályok fennállása esetén a kérdést előterjesztő bíróság feladata, hogy levonja a következtetéseket az előzetes döntéshozatalra utaló határozattal szembeni fellebbezés alapján hozott határozatból. Ebből következik, hogy a bíróságnak a kiszámíthatóság és a jogbiztonság érdekében is tartania kell magát az előzetes döntéshozatalra utaló végzéshez, amelynek mindaddig ki kell fejtenie joghatásait, amíg azt az előterjesztő bíróság vissza nem vonja, vagy meg nem változtatja, mivel kizárólag e bíróság határozhat a visszavonásról vagy megváltoztatásról.

Következésképpen a bíróság előtti előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezésére vonatkozó minden nemzeti bíróság számára biztosított hatáskört kérdőjelezné meg az olyan jogszabályok alkalmazása, amelyek lehetővé teszik a fellebbviteli bíróság számára, hogy az előzetes döntéshozatal iránti kérelem visszavonására, és a felfüggesztett nemzeti eljárás folytatására utasítsa az alacsonyabb szintű bíróságot.

Ez utóbbi a magyar joggyakorlatban eljárásjogi kérdéseket felvető rendelkezés a perjogi dogmatikánkat alapul véve „sajátos” értelmezés.

A Budapest II. és III. Kerületi Bíróság előzetes döntéshozatali kérelmet terjesztett az Európai Bíróság elé a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelv értelmezésével kapcsolatban, továbbá az Európai Unióról szóló szerződéshez, illetve az Európai Közösséget létrehozó szerződéshez csatolt, a Bíróság alapokmányáról szóló jegyzőkönyv értelmezésével kapcsolatban, amelyet az Európai Bíróság **C-137/08. szám** alatt vett nyilvántartásba.

Az előterjesztő bíró az előzetes döntéshozatali kérelmet a határozata jogerőre emelkedésének megállapítása előtt már beterjesztette az Európai Bíróság elé. Utóbb ezt a határozatát a fellebbezési szakban a másodfokú bíróság hatályon kívül helyezte. Ezt követően az előterjesztő bíróság egy újabb kérdést terjesztett elő az Európai Bíróság részére a magyar jog szerinti fellebbezési jog értelmezése és az előterjesztő bíróság hatáskörével összefüggésben.

Az Európai Bíróság jelen ügyet a **C-210/06. számú** Cartesio előzetes döntéshozatali ügy jogerős elbírálásáig felfüggesztette, ugyanakkor az ismertetett indokok szerint levonta a következtetést az előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezésére vonatkozó nemzeti bíróság számára biztosított hatáskör telepítésére vonatkozóan, miszerint a nemzeti elsőfokú bíróság még akkor is fordulhat értelmezési kérdéssel az Európai Bírósághoz, ha a nemzeti bírósági hierarchia alapján felette álló bíróság jogértelmezése vagy korábbi ítélete rá nézve kötelező.

Következtetések

A közösségi jog fejlődése az Európai Bíróság és a nemzeti bíróságok párbeszédére, együttműködésére és időnkénti konfrontációjára épült az elmúlt fél évszázadban.

A Bíróság és más tagállami bíróságok közötti együttműködésre a kölcsönös együttműködésen alapuló mellérendeltségi, horizontális viszony a jellemző, azaz a Bíróság jogértelmező tevékenységét a nemzeti bíróságoknál együttműködve fejtik ki.

A „kapocs” az EK-Szerződés 234. cikkében megfogalmazott előzetes döntéshozatali eljárás, kezdeményezője a tagállami bíróság.

A Bíróság értelmezése során egy bizonyos közösségi jog előírásának tartalmát vizsgálja. Az Európai Bíróság ennek során a kérdéses közösségi jogi előírás szövegéből indul ki, azonban jelentős mértékben figyelembe veszi a EK-Szerződés általános céljait, miközben a közösségi jog szellemében levezetett általános jogelveket is szem előtt tartja. A Bíróságnak tehát az EK-Szerződés 234. cikk (1) bekezdése szövege szerint egy absztrakt értelmezési kérdésre kell választ adnia. Az előterjesztő magyar bíró számára tehát a nehézség abban áll, hogy őt kevésbé

érdekli egy absztrakt értelmezés, hanem segítséget vár a konkrét jogvita eldöntésében. Ezért a kérdését ugyan absztrakt módon kell megfogalmaznia, viszont a lehető leginkább az eldöntendő esetnek kell orientációs pontként szolgálnia annak érdekében, hogy az Európai Bíróság válasza lehetővé tegyen számára egy döntést.

A nemzeti jog tehát nem tehető egy előterjesztett kérdés tárgyává. Ez ott jelent nehézséget, amikor a bíró a közösségi jog és a nemzeti jog közötti ütközést véli látni, és az Európai Bíróságtól szeretné megtudni, hogy a nemzeti norma a közösségi jog elsőbbsége miatt semmis-e. Ilyen választ az Európai Bíróságtól nem kaphat. Ennek formai oka abban keresendő, hogy az EK-Szerződés 234. cikk (1) bekezdése csak a Közösség intézményei aktusainak hatályosságára és értelmezésére feltett kérdéseket tesz lehetővé, a nemzeti törvényalkotóéra vonatkozókat nem. Az Európai Bíróság ezt a nehézséget úgy oldotta meg, hogy előzetes döntéseiben olyan megfogalmazásokat választ, amelyek formailag a közösségi jog értelmezését jelentik, azonban ezekből rendszerint az az elkerülhetetlen következtetés vezethető le, hogy a nemzeti jogvita alapjául szolgáló tagállami norma ellentmond a közösségi jognak, ezért annak háttérbe kell szorulnia.

A vizsgált ügyekben ezért az előzetes döntéshozatal céljából előterjesztett kérdéseket teljes terjedelmében ismertettem, tanulságul a jövőbeni előterjesztésekre vonatkozóan.

- Nyilvánvalóan csak azokat az ügyeket szabad az Európai Bíróság elé vinni, amelyek valóban felvetnek közösségi jogi kérdést, azaz, az Európai Bíróság álláspontjának megismerése, a gazdasági egység, a szabadság, a demokrácia, az emberi jogok és alapvető szabadság jogok, valamint a jogállamiság érvényesülésének biztosítása érdekében válik szükségessé.
- Az előterjesztés további feltétele, hogy az ügy Magyarországnak az Európai Unióhoz történt csatlakozása után keletkezzen.
- A Magyar Bíróságnak hivatalbóli kötelessége, hogy a fél által kezdeményezett és alaposnak ítélt kérdést úgy formálja, hogy az ügy eldöntése szempontjából hasznos választ nyerhessen. Ezzel együtt a

törvényes bíróhoz való jog alkotmányos alapelvének sérelme nélkül köteles eljárni, azaz egy közösségi jogi kérdést felvető ügyben a fél előtt nem zárhatja el a Luxemburgi Európai Bírósághoz vezető utat.

- Amennyiben a C-137/08. szám alatt nyilvántartásba vett ügy érdemben befejeződik, úgy annak megállapításai alapján az elsőfokú nemzeti bíró nem jogerős határozatával is kérheti az Európai Bíróság értelmezését a közösségi jog érvényessége megállapítása érdekében.

Nyíregyháza, 2009. január